

Destinasjonsanalyse Telemark

Forord

På oppdrag for NHO Reiseliv har Menon utarbeidet en analyse av reiselivet i Telemark. Formålet med analysen er å kartlegge status for reiselivet i regionen, og reiselivets utvikling, samt belyse dens økonomiske verdi.

Prosjektet har vært ledet av Henrik Foseid med Markus Lund Andersen og Andres Becker Cappelen som prosjektmedarbeidere. Erik Jakobsen har vært ansvarlig partner og Glenn Widenhofer har vært kvalitetssikrer.

Menon Economics er et forskningsbasert analyse- og rådgivningsselskap i skjæringspunktet mellom samfunnsøkonomi og strategi. Vi tilbyr analyse- og rådgivningstjenester til bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylker og departementer. Vårt hovedfokus ligger på empiriske analyser av økonomisk politikk, og våre medarbeidere har økonomisk kompetanse på et høyt vitenskapelig nivå.

Vi takker for et spennende oppdrag. Forfatterne står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

Mai 2025

Henrik Motrøen Foseid
Prosjektleder
Menon Economics

Erik Jakobsen
Ansvarlig partner
Menon Economics

Sammendrag og introduksjon

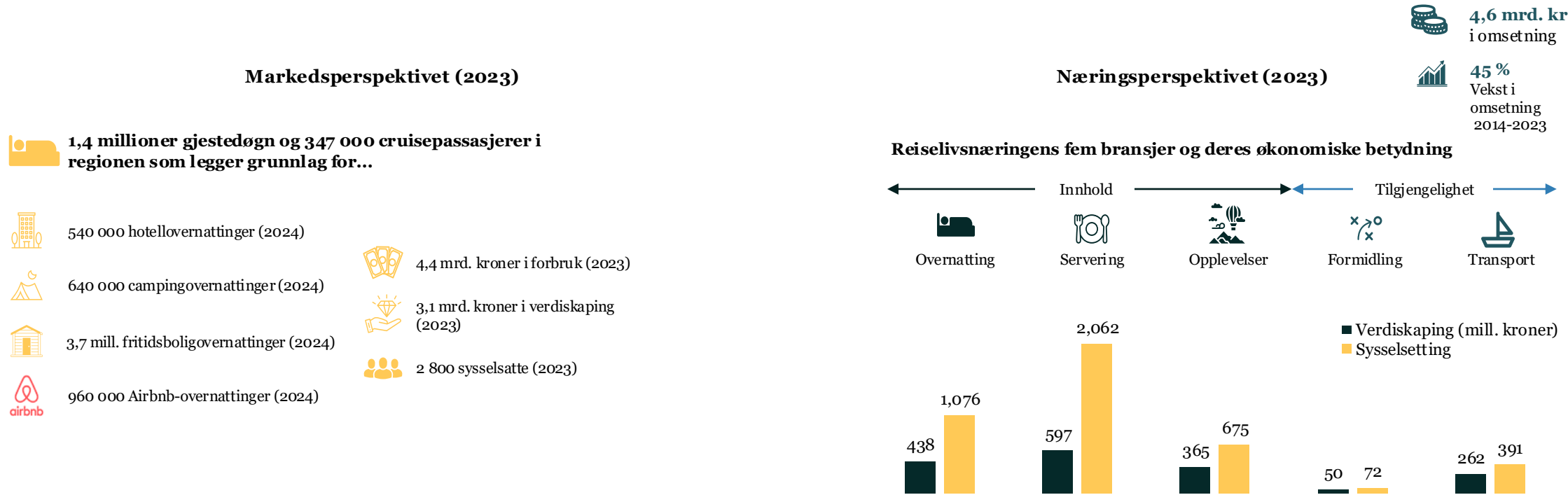
Markedsperspektivet – tilreisende i Telemark

Næringsperspektivet – reiselivet i Telemark

Vedlegg

Sammendrag

I denne analysen kartlegges reiselivet i Telemark fra to perspektiver. Vi kartlegger først *markedsperspektivet*, hvor vi identifiserer tilreisende og måler deres forbruk fordelt på ulike vare- og tjenestetyper. Identifisering av ulike typer gjestedøgn med tilhørende forbruk står sentralt i dette perspektivet. Analysen omfatter tilreisende til Telemark, og inkluderer ikke lokalbefolkning som reiser innad i regionen. Videre vurderer vi reiselivet med et *næringsperspektiv*, hvor vi identifiserer bedrifter innen overnatting, servering, opplevelser, transport og formidling, og måler deres økonomiske aktivitet.

Telemark som reisemål

Telemark fylke dekker et stort område på Østlandet. Fylkets geografi tilbyr variert natur, fra skjærgårdsområder i Kragerø og Langesund i sør, via skoger og innsjøer til fjellandskap på Hardangervidda. Den mangfoldige geografien i Telemark bidrar til å gjøre fylket til en helårsdestinasjon.

Historisk har Telemark fylke vært blant Norges viktigste industriregioner, særlig når det gjelder vannkraftproduksjon og utvikling av Hydro/Yara sitt produksjonsanlegg på Rjukan. Enkelte av industriområdene i Telemark er av såpass unik karakter at Rjukan-Notodden sin industriarv ble skrevet inn på UNESCO sin verdensarvliste i 2015.

For feriereisende tilbyr Telemark et bredt spekter av aktiviteter, og er hjemstedet til en rekke kjente attraksjoner. Blant disse finner man Bø Sommarland, UNESCOs verdensarv, Telemarkskanalen og Vest-Telemark museum Eidsborg, i tillegg til en rekke andre steder.

Telemarks geografiske plassering gir et variert klima, med kystklima i sør og innlandsklima i fjellene. Det varierte klimaet i fylket gir mulighet for et bredt spekter av aktiviteter i løpet av året. I løpet av vinterhalvåret finnes det en rekke ulike skimuligheter i fylket, med preparerte langrennsløyper og alpinanlegg. Telemarks plassering med Hardangervidda gir gode muligheter for fjellskiturer og naturopplevelser utenfor allfarvei. Toppturer er også populært om sommeren i Telemark, med Gaustatoppen som et populært mål. Områdene langs kysten byr på flere muligheter for hele familien om sommeren, med blant annet camping, bading og sykling.

Det er flere muligheter for å komme seg til de ulike områdene i Telemark. E18 passerer gjennom Telemark i sør, og gjør ankomsten både nord- og sørfra enkel. Colorline sin rute mellom Larvik og Hirtshals gjør det mulig å ankomme Telemark fra sjøveien. For turister som ankommer Telemark med fly, er det mest naturlig å lande i Sandefjord, eller ta tog fra Gardermoen til Bø eller Skien.

Kart som illustrerer kommunene i Telemark (i svart). Kilde: Menon Economics

Særpreg, muligheter og utfordringer for reiselivet i Telemark fylke

Særpreg

- Variert landskap, fra kystopplevelser som gir sommeridyll i Kragerø og Bamble, til fjell- og vinterturisme i områder som Vinje, Seljord og Rjukan. Attraksjonene og aktivitetene trekker turistene både sommer og vinter
- Telemark er populært fylke for fritidsboligturister. Det er derfor en rekke fritidsboliger spredt utover store deler av fylket, både langs kysten og på fjellet. Fritidsboligturismen gir en jevn strøm av turister gjennom året
- Med Gaustadtoppen, Telemarkskanalen og Hardangervidda kan Telemark by på unike naturattraksjoner
- Rikelig tilbud av ikke-naturbaserte opplevelser, som Telemark Museum, Ibsenhuset og Industriarbeidermuseum i Telemark
- Telemark spiller en sentral rolle i norske historiesammenheng, både når det gjelder industri, nasjonalromantikk og hendelser fra andre verdenskrig

Muligheter

- Telemark har en særdeles høy andel norske turister, både kommersielt overnattende, i tillegg til fritidsboligturistene. Her kan det være muligheter for å øke utenlandsandelen gjennom reiselivsprodukter tilpasset det utenlandske markedet
- Telemark fylke spiller en sentral rolle i formidlingen av norsk industri- og krigshistorie, med flere sentrale anlegg. I en verden preget av stadig mer geopolitisk uro er det en mulighet å øke etterspørselen etter kultur- og kunnskapsbaserte opplevelser, som formidler denne historien
- Telemarks relativt flate sesongprofil kan ses på både som en mulighet og utfordring. Med skiftende trekkplastre mellom sommer og vinter er det en mulighet å ansette heltidsstillinger som arbeider ved ulike steder i løpet av året. På den måten reduseres behovet for deltidsstillinger, og sikrer arbeid gjennom året. Dette fordrer at man klarer å koordinere gitte sesongforskjeller

Utfordringer

- Med en betydelig andel nordmenn, og da særlig fritidsboligturister, kan det være utfordrende for regionen å utvikle nye aktivitetstilbud, ettersom fritidsboligturistene i snitt er blant dem med lavest døgnforbruk. Lavere gjennomsnittlig døgnforbruk gir økt press på infrastruktur per verdiskapingskrone i regionen. Vekst i bygging av fritidsboliger gir også økt press på areal og lokalsamfunn
- I Telemark er kapasitetsutnyttelsen på hotellene relativt lav. Lav utnyttelse kan føre til underinvesteringer og gjør det mer krevende å tilby helårs arbeidsplasser
- Med et svært variert reiselivstilbud har Telemark fylke en lite tydelig merkevare, eller *reason to go*. Videreutvikling av merkevaren kan bli viktig for at Telemark skal skape en egen identitet blant andre reiselivsregioner
- Airbnb er ikke en del av den tradisjonelle reiselivsbransjen. Krevende å koordinere helhetlige opplevelser og strategier

Sommerturisme langs kysten og vinterturisme i fjellene

Telemark er et stort fylke, og omfatter både kyst- og fjellandskap. Fylkets varierende natur byr på turisme både om sommeren og om vinteren. Med destinasjoner som tiltrekker seg turister gjennom året, har Telemark utviklet flere opplevelser og aktiviteter som er tilpasset ulike turistgrupper.

Om sommeren er Telemark en særlig populær feriedestinasjon, hvor kystområdene skiller seg særlig ut. Telemark er hjemstedet til Kragerø, omtalt som «perlen blant kystbyene», og tiltrekker seg mange gjester årlig. Kragerø gir en sjarmerende småbyatmosfære, hvor båtliv og øyhopping er populært. Bademulighetene er også mange i Telemark, både for dem som ønsker å bade i havet, eller besøke Bø Sommarland. I Telemark finner man også flere populære campingplasser, med nærhet til sjø og natur. I innlandsområdene byr samtidig Telemark på toppturer i spektakulære omgivelser.

Telemark fylke er et vintereldorado i innlandsområdene. I Telemark finner man noen av de mest besøkte vintersportsdestinasjonene i landet utenfor de store alpinesentrene. Områdene tiltrekker seg både familier og skientusiaster. Rauland og Gausta skisenter er blant disse områdene, og tilbyr fasiliteter for store og små. Samtidig som Gaustatoppen er en populær topp for fotturer om sommeren, gir området mulighet til spektakulær frikjøring om vinteren. I tillegg til flere skibaserte opplevelser er det også mulig å bli med på guidet trugetur, hundekjøring eller curling i Skien fritidspark. Med flere aktiviteter om vinteren har derfor Telemark opplevelsestilbud som passer for hele familien.

Foto: Yvonne Melby Schultze

Foto: Visit Rjukan

Telemark er hjemsted til flere historiske attraksjoner

Telemark skiller seg ut som et viktig område i norsk industrihistorisk sammenheng. Flere av områdene er av stor historisk betydning, både når det gjelder utviklingen av industri de siste 100 årene i Norge, i tillegg til begivenheter som fant sted under andre verdenskrig.

Blant områdene i Telemark er både Rjukan og Notodden oppført på UNESCOs verdensarvliste. Områdene er med på å symbolisere deres betydning for industrialiseringen av Norge. For tilreisende er det i disse områdene mulig å oppleve hvordan utviklingen i områdene gikk fra vannkraftverk til moderne industri. Store deler av denne industriutviklingen startet med Sam Eydes etablering av Norsk Hydro på tidlig 1900-tallet. Sammen med Kristian Birkeland fant Eyde ut hvordan man kan hente nitrogen fra luft, for å lage mat for planter – nemlig kunstgjødsel. Fabrikken ble liggende på Vemork i Rjukan, og huser i dag Norsk Industriarbeidermuseum. På dette museet har tilreisende mulighet til å lære mer om industrihistorien i området.

For den krigshistorisk interesserte spiller samtidig anlegget på Vemork en sentral rolle i den norske krigshistorien. Som et biprodukt av vannelektrolysen på Vemork ble det produsert tungtvann i industriell skala. I løpet av krigens år ble det påvist gjennom vitenskapelige forsøk at det var mulig å fremstille plutonium i reaktorer med tungtvann som innsats. En sabotasjeaksjon ble iverksatt for å forhindre at tungtvannet havnet i feil hender. Opprettelsen av museet ved Vemork-anlegget gjør det mulig å få et dypt innblikk i sabotørenes fotspor.

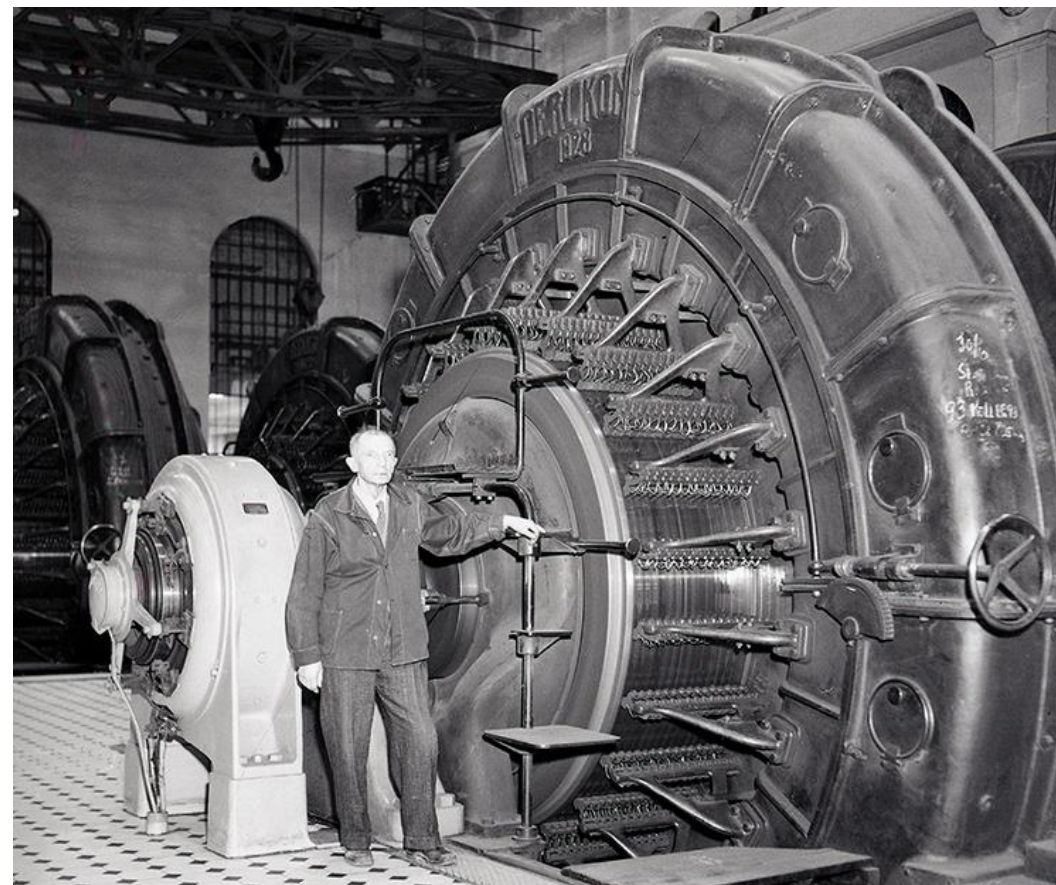

Foto: Norsk Industriarbeidermuseum

Sammendrag og introduksjon

Markedsperspektivet – tilreisende i Telemark

Næringsperspektivet – reiselivet i Telemark

Vedlegg

Metode for beregning av økonomisk aktivitet som følger av tilreisende

I dette kapittelet ser vi nærmere på hvem de tilreisende er og hvilken verdi de bidrar med til regionen. Kapittelet er delt inn i tre deler. I første omgang kartlegges omfanget av gjestedøgn fra fem segmenter: hotell (fritid og yrkesreisende), camping, cruise¹, fritidsboliger og Airbnb. Denne utviklingen kartlegges fra 2016 til 2024.

Etter å ha kartlagt gjestedøgn undersøker vi hvor stort døgnforbruk disse segmentene har, og hvordan dette forbruket fordeler seg på kategorier, som for eksempel overnatting, servering og varehandel. Innovasjon Norges Turistundersøkelse ligger til grunn for beregningene av forbruk i denne analysen. Her har et stort antall reisende på forskjellige destinasjoner blitt intervjuet om blant annet hvor mye penger de har brukt på reisen. Innovasjon Norge innhenter forbruksdata til Turistundersøkelsen fra et bredt spekter av attraksjoner, overnattingssteder, flyplasser, havner og liknende. Vi tar utgangspunkt i Innovasjon Norges turistundersøkelse fra 2019 og benytter disse til å estimere døgnforbruket i 2024, hvor tallene har blitt inflasjonsjustert og harmonisert med SSBs satelittregnskap, samt SSBs overnattingsstatistikk og Menons regnskapsdatabase.¹ Det er viktig å påpeke at det foreligger usikkerhet i beregningen av forbrukstall. Dataene er basert på selvrapportert forbruk, noe som kan være en feilkilde i seg selv. I tillegg er det en utfordring å vurdere om de innhentede dataene er representative for de reisende i den enkelte region/destinasjon.

Basert på segmentenes gjestedøgn og døgnforbruk beregner vi de tilreisendes totale forbruk i regionen. Dette forbruket legger grunnlaget for ringvirkninger i form av verdiskaping og sysselsetting, både i regionen og i andre deler av landet. Disse oppgis i 2023-tall, ettersom det er siste tilgjengelige estimater for døgnforbruk.

Analysen fanger ikke opp det økonomiske bidraget fra tilreisende som ikke overnatter i regionen, som dagsbesøkende og gjennomreisende. Årsaken til det er at det ikke finnes statistikk på omfanget av denne typen besøkende og det tilhørende forbruket. Vi inkluderer heller ikke lokalbefolkningens forbruk i forbindelse med besøk på fritidsboliger. Dette følger av at deres forbruk trolig i stor grad hadde tilfalt regionen uansett og i mindre grad reflekterer en effekt av reiselivet.

Metodisk tilnærming til å beregne økonomisk aktivitet som følger av tilreisende til en destinasjon

1. For cruisesegmentet kartlegger vi anløp i regionen, altså dagsbesøkende med overnatting på skip. Dette svarer til et 'gjestedøgn' som bidrar til lokalt forbruk i regionen.

Gjestedøgn i Telemark knytter seg primært til fritidsboliger, og konsentrerer seg sterkt om sommerhalvåret

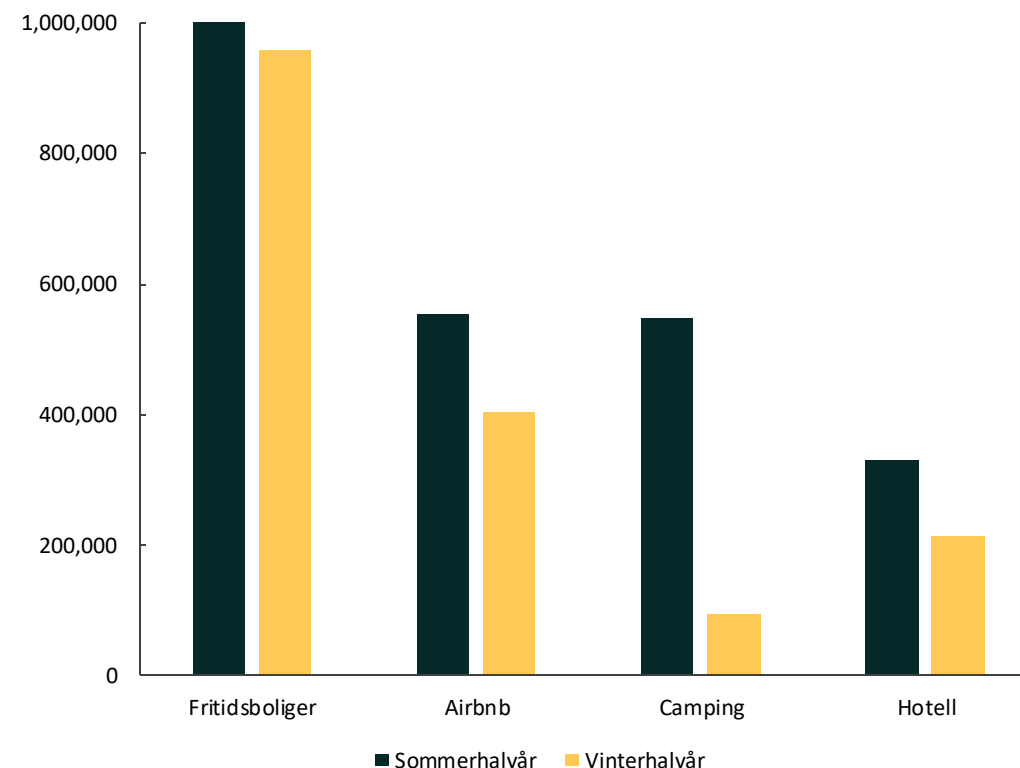
Totalt er det registrert 5,8 millioner gjestedøgn i Telemark i 2024 fordelt på hoteller, Airbnb, camping, og fritidsboliger. 71 prosent av disse finner sted i det vi har definert som sommerhalvåret, fra mai t.o.m. oktober.

Telemark er særlig preget av fritidsboligturisme (hytter, leiligheter o.l.) og hadde 3,7 millioner besøkende til fritidsboliger i 2023. Dette utgjør 63 prosent av alle gjestedøgnene i Telemark.

Regionen har en stor variasjon av fritidsboligområder, både knyttet til sommer- og vinteraktiviteter. I vinterhalvåret er områder som Gautefall, Vrådal, Rauland og Lifjell sentrale, med høy konsentrasjon av fritidsboliger i tilknytning til alpinanlegg og langrennsløyper. Her finnes både leilighetsbygg, hyttefelt og enkeltstående fjellhytter med tilgjengelighet til vintersportstilbud. Om sommeren er kystområdene i Bamble, Kragerø og langs Telemarkskysten populære, med mange fritidsboliger i skjærgården. Også innsjøområder som Nisser og Bandak tiltrekker seg hytteiere, særlig på varme sommerdager.

I tillegg til fritidsboligaktiviteten var det også 960 000 gjestedøgn på Airbnb, 640 000 på camping og 540 000 på regionens hoteller. Som grafen til høyre viser er overvekten på sommerhalvåret for samtlige segmenter, men spesielt for camping.

Antall gjestedøgn i 2024 i Telemark fordelt på segment og sesong.¹ Sommerhalvår er fra mai t.o.m. oktober, vinterhalvår er fra november t.o.m. april. Kilde: SSB, AirDNA og Kystdatahuset

Airbnb har bidratt til størst vekst i antall gjestedøgn i Telemark siden 2016

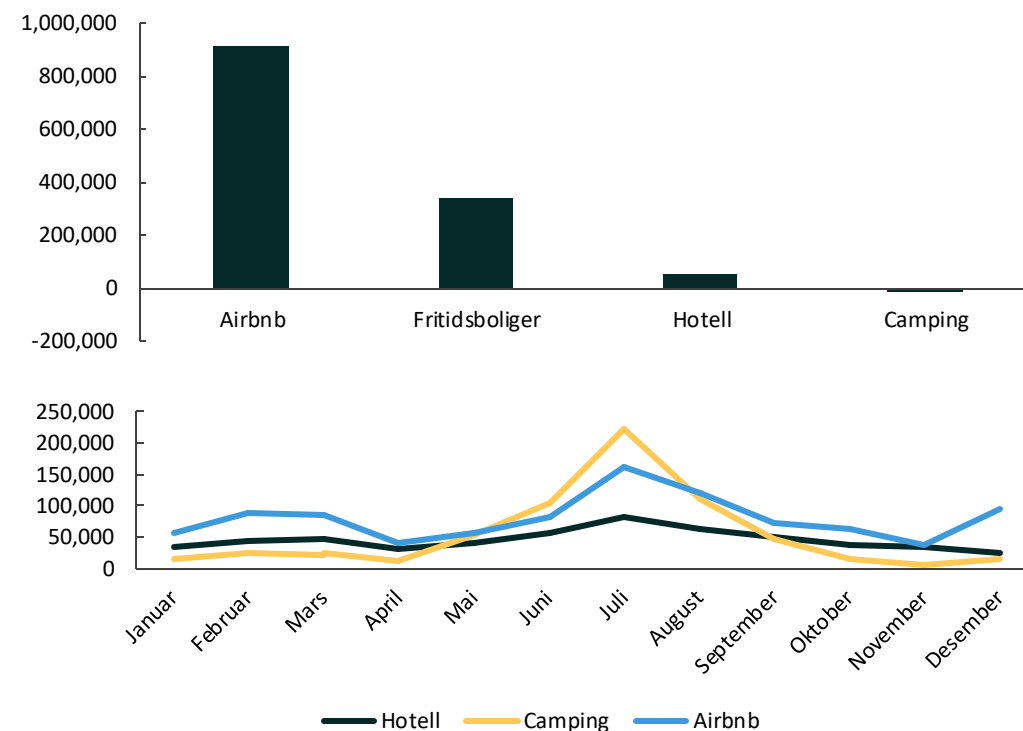
Totalt har antall gjestedøgn i Telemark økt med 1,3 millioner fra 2016 til 2024, noe som tilsvarer en vekst på 29 prosent.

Airbnb er segmentet som har bidratt til mest vekst, med 920 000 nye gjestedøgn siden 2016. Den relative veksten i Airbnb-gjestedøgn har vært spesielt stor, med en økning på over 2 000 prosent. Det har også vært stor økning i overnattinger på fritidsboliger, med 340 000 flere gjestedøgn i 2024 enn i 2016.

For hoteller og camping har det vært mindre endringer siden 2016. Hotell har fått 50 000 flere gjestedøgn, mens camping har hatt en nedgang på 15 000 gjestedøgn.

Som sesongprofilen nederst til høyre viser, er det flest besøkende i Telemark i juli. 22 prosent av alle besøkende kommer i denne måneden, som preges av ferie i skjærgården, båtliv og hyttebruk langs innsjøer og ved sjøen. Dette gir både utfordringer og muligheter knyttet til sesongvariasjon, der enkelte steder kan oppleve kapasitetsutfordringer midt på sommeren, samtidig som det finnes betydelig uutnyttet potensial i skuldersesongene. En jevnere fordeling av besøket gjennom året kan bidra til bedre ressursutnyttelse og mer bærekraftig vekst i regionens reiseliv.

Endringen i antall gjestedøgn mellom 2016 og 2023 fordelt på segment (øverst) og sesongprofil per segment i Telemark i 2023 (nederst). Kilde: SSB og AirDNA

Hotell: Siden 2016 har det vært vekst i feriereisende og nedgang i yrkesreisende

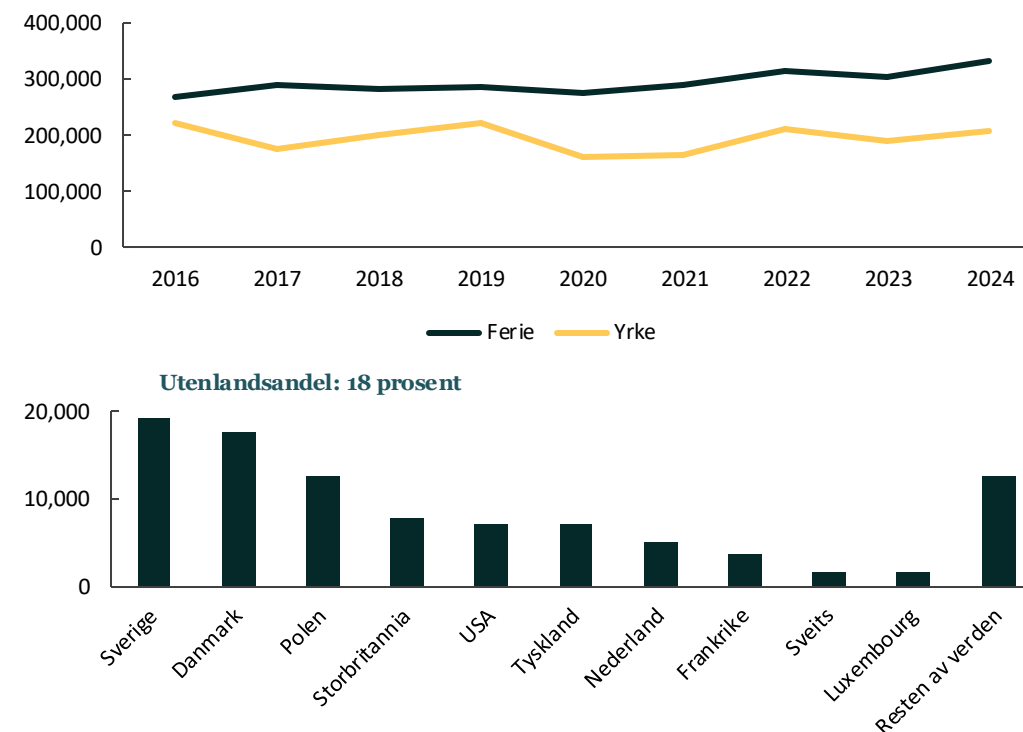
I det følgende beskrives segmentspesifikke utviklingstrekk og observasjoner. Først ut er hotell, der gjestene kan ha to ulike formål; ferie og fritid og yrke.

Siden 2016 har antall feriereisende på hotell økt med 24 prosent, mens de yrkesreisende har hatt en nedgang på 5 prosent. En av grunnene til det økte antall feriereisende kan være sesongutvidelsen til det historiske Dalen Hotel. Hotellet er særlig populært blant feriereisende, og har tradisjonelt vært en sommerdestinasjon. Men, i 2024 ble sesongen forlenget til desember, og fra februar 2025 går hotellet over til helårsdrift.¹ Utvidelsen er et svar på økt etterspørsel etter ferieopphold og vitner om at Telemark styrker sin posisjon som helårsdestinasjon for fritidsmarkedet.

Nedgangen i yrkesreisende kan ha sammenheng med økt omfang av digitale møter og samlinger i kjølevannet av pandemien. At antall feriereisende har økt vil si at Telemark har styrket sin posisjon som feriedestinasjon, og at de eksisterende hotellene tiltrekker seg flere gjester, i tillegg til at nye hoteller har åpnet.

Nordmenn utgjorde klart flest gjestedøgn, og stod for 82 prosent i 2023. Det betyr at kun 18 prosent av hotellaktiviteten er eksportrettet. Av utenlandske tilreisende er det Sverige, Danmark og Polen som utgjør de største gruppene. Disse gruppene står for henholdsvis 20, 18 og 13 prosent av totale utenlandske gjestedøgn.

Utvikling i gjestedøgn på hotell for ulike formål (øverst) og gjestedøgn på hotell i 2023 fordelt på topp 10 utenlandske land (nederst) i Telemark.² Kilde: SSB

1. Hotell og restaurantmagasinet (2024) Dalen blir helårsdestinasjonen. Tilgjengelig her.
2. Vi gjør oppmerksom på at antall gjestedøgn fra USA kan være noe overrapportert, som følge av at bookingportaler registrerer alle gjester som betaler med USD som amerikanske. Gjestedøgn kategorisert som yrke inkluderer overnattinger i forbindelse med kurs og konferanse.

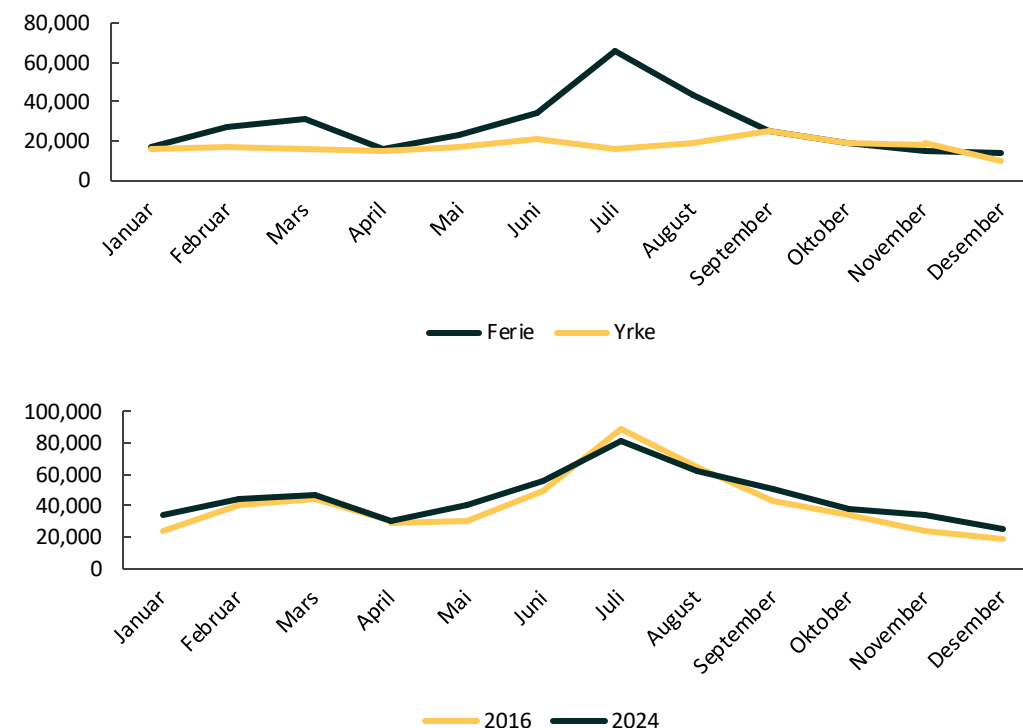
Hotell: Feriereisende kommer i stor grad om sommeren, mens yrkesreisende fordeler seg jevnere over året

En destinasjons sesongprofil (besøksmønstre gjennom året), gir innsikt i en viktig karakteristikk ved det lokale reiselivet – nemlig hvor konsentrert reiselivsaktiviteter er i deler av året. En flatere sesongprofil er generelt forbundet med en rekke positive effekter, særlig gjennom å legge til rette for flere heltidsstillinger. Flere heltidsstillinger bidrar til økt kompetanse i bedriftene, som gir høyere kvalitet på produktet og reduserer opplæringskostnader for bedriftene. Flere heltidsstillinger kan også gi økte skatteinntekter til kommunen gjennom at arbeidstakerne bosetter seg i kommunen. I tillegg vil en flatere sesongprofil øke verdiskapingen i regionen ved å utnytte kapasiteten i reiselivet og redusere risikoen for sesongvariasjoner.

Sesongprofilen for hotellgjestedøgn viser at de yrkesreisende fordeler seg jevnt utover året, mens de feriereisende har en klar topp på sommeren. Investeringene i helårsdrift, slik som ved Dalen Hotel, kan være grep for å sikre mer balansert sesongfordeling.

Som den nederste figuren viser har det vært få endringer i sesongprofil de senere årene, noe som tyder på at det ikke har vært store endringer i destinasjonens tiltrekningskraft på tvers av sesongene. Andelen tilreisende i sommerhalvåret var 63 prosent i 2016 og 61 prosent i 2024. Med unntak av under pandemien har den gjennomsnittlige andelen besøkende om sommeren vært 64 prosent. Under pandemien var andelen som kom i sommerhalvåret noe høyere. En av grunnene til at flere reiste i sommerhalvåret under pandemien kan blant annet være at internasjonale reiser var begrenset noe som gjorde sommeren mest attraktiv for innenlandsreiser på grunn av været og skoleferier.

Sesongprofil for hotellgjestedøgn i 2023 per formål (øverst) og sesongprofil over tid for alle gjestedøgn på hotell (nederst) i Telemark. Kilde: SSB

Hotell: Lav kapasitetsutnyttelse blant hotellene i Telemark

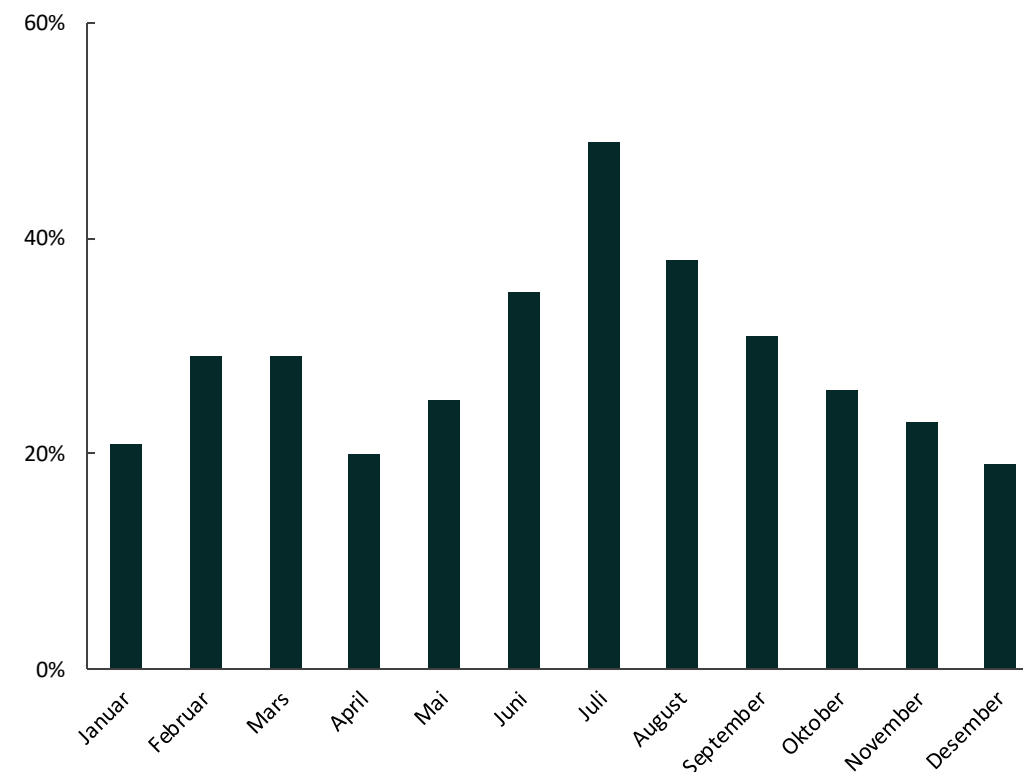
Totalt var den gjennomsnittlige månedlige kapasitetsutnyttelsen på hotellene i Telemark 29 prosent. På det meste, i juli, var kapasitetsutnyttelsen på hotellene oppe i 49 prosent, mens utnyttelsen i april var helt nede på 20 prosent.

Hotellkapasiteten i Telemark er særlig konsentrert i fjellområder som Rauland, Vrådal og Gautefall, samt i byene Skien, Porsgrunn og Notodden. Også kystdestinasjoner som Kragerø og Langesund har en betydelig hotelltilgjengelighet, spesielt rettet mot sommergjester.

Som nevnt på forrige side har Dalen utvidet sesongen sin, noe som bidrar til høyere totalt kapasitetsutnyttelse. Når hotellet går fra sesongdrift til helårsdrift, reduseres andelen stående kapasitet i lavsesong, og man får bedre kontinuerlig utnyttelse av tilgjengelige rom gjennom året. Videre har Unike Hoteller har utvidet sin portefølje i Telemark med tre hoteller langs Europavei 134. Den nyeste investeringen er Brattrein Hotell på Notodden, med 25 rom, som ble overtatt i 2023. Disse investeringene styrker tilbudet i områder med lavere overnattingskapasitet, og kan bidra til høyere belegg dersom man klarer å tiltrekke flere besøkende som følge av de nye hotellene.

SSBs overnattingsstatistikk viser at den gjennomsnittlige månedlige kapasitetsutnyttelsen på landsbasis i 2024 var på 56 prosent. Kapasitetsutnyttelsen i Telemark er med andre ord vesentlig lavere enn landsgjennomsnittet. På landsbasis var det juni og august som hadde høyest kapasitetsutnyttelse, med henholdsvis 68 og 69 prosent belegg i disse månedene. Siden 2016 har det vært en nedgang i gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse på tre prosentpoeng.

Den månedlige kapasitetsutnyttelsen på hotellrom i 2024 på Telemark. Kilde: SSB

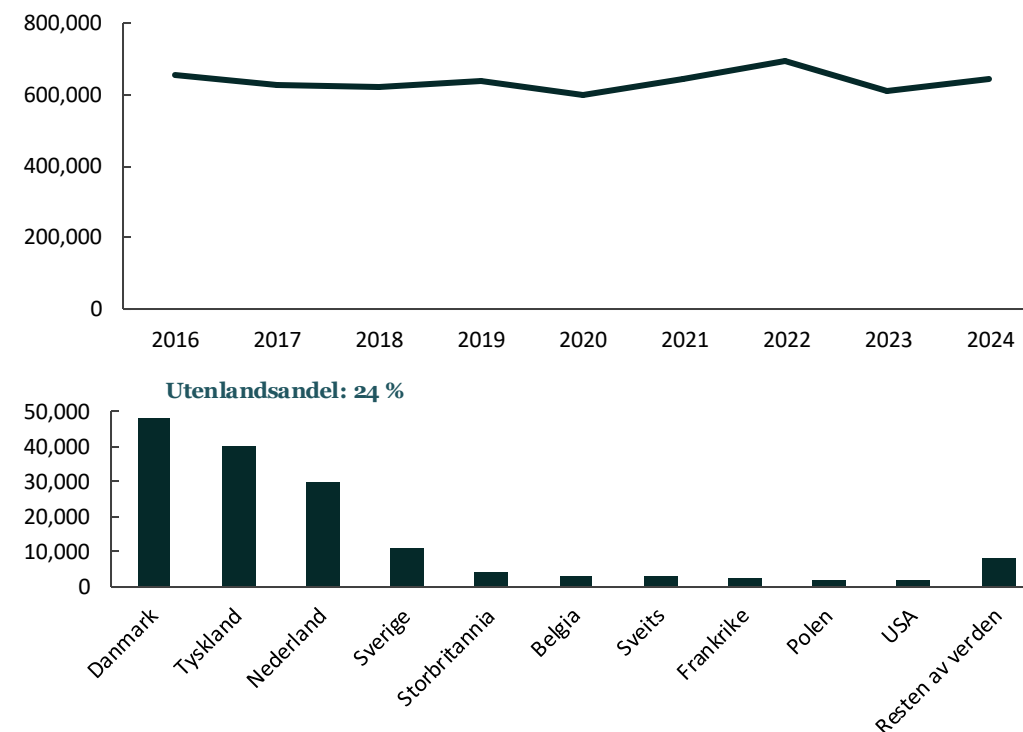
Camping: Det har vært en svak negativ utvikling i antall gjestedøgn siden 2016

SSBs campingstatistikk inneholder informasjon om campingplasser, hyttegrender og vandrerhjem.¹ Totalt var det 640 000 gjestedøgn på camping i Telemark i 2024. Dette er 14 000 færre gjestedøgn enn i 2016, noe som representerer en nedgang på 2 prosent. Blant andre reiselivsdestinasjoner er det varierende hvordan camping-segmentet har utviklet seg siden 2016. I for eksempel Gudbrandsdalen og Hallingdal har det vært store nedganger i antall gjestedøgn på henholdsvis 180 000 og 250 000, mens det i Stor-Oslo og Nordland har vært økninger på 540 000 og 250 000 gjestedøgn.

Campingturismen i Telemark opplevde en betydelig vekst i 2021 og 2022, et trekk som også var tydelig i flere andre regioner i Norge. Fra 2022 til 2023 var det imidlertid en betydelig nedgang igjen, på hele 80 000 gjestedøgn. Nedgangen i 2023 kan blant annet skyldes ekstremværet «Hans» som herjet i sommermånedene og som førte til svak etterspørsel. Fra 2023 til 2024 økte imidlertid antallet gjestedøgn med 30 000.

Nordmenn stod for 490 000 av gjestedøgnene på camping, noe som utgjør 76 prosent. Av utenlandske besøkende er det turister fra Danmark, Tyskland og Nederland som utgjør de viktigste gruppene. Disse stod for henholdsvis 48 000, 40 000 og 29 000 gjestedøgn i 2024.

Utvikling i gjestedøgn på camping (øverst) og gjestedøgn på camping i 2023 fordelt på topp 10 utenlandske land (nederst) i Telemark. Kilde: SSB

Utenlandsandel i hotell og camping : Vekst i utenlandsandel for både hoteller og camping, til tross for stor nedgang under pandemien

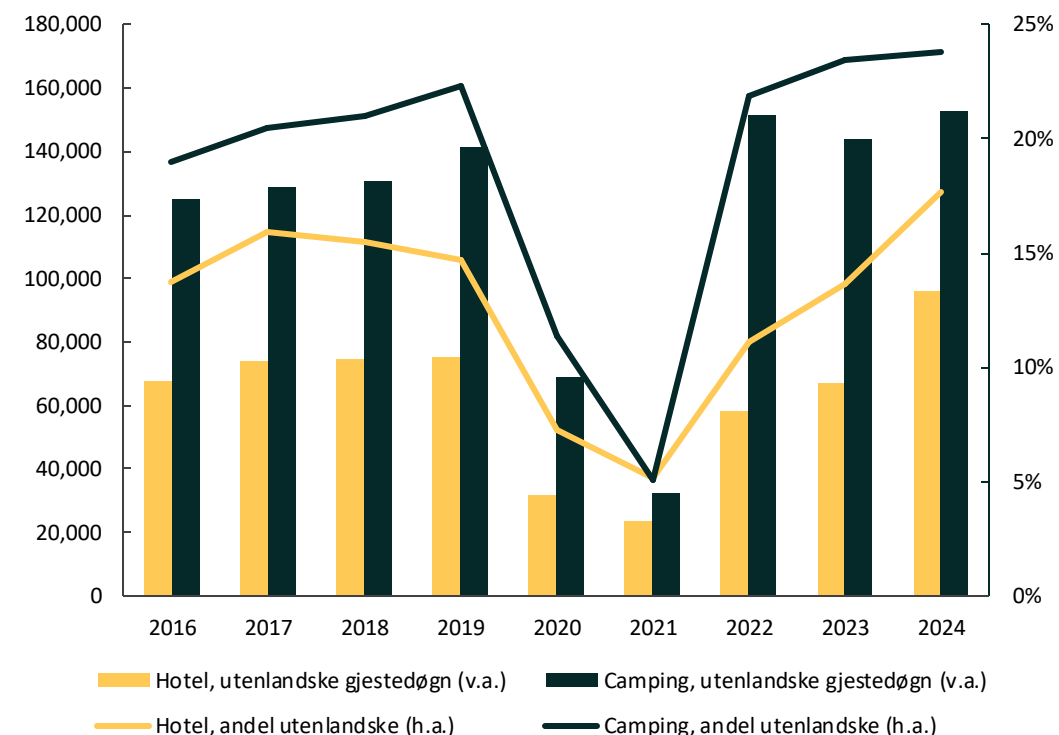
Utenlandsandelen er en interessant parameter å studere ettersom den viser hvor eksportrettet reiselivet er og hvor viktig utenlandske gjester er relativt til norske. Norge er et lite land og den internasjonale kundegruppen vil derfor alltid være av stor betydning for å tiltrekke seg kunder. Norge har i senere tid opplevd en svekket valuta noe som gjør oss til en mer attraktiv destinasjon for utlendinger, ettersom de tilreisende får mer igjen for pengene relativt til tidligere.

Basert på tilgjengelig data om utenlandske tilreisende til hoteller og camping kan vi beregne utenlandsandel (eksport) for disse segmentene. Andelen utenlandske hotellovernattinger i Telemark var 18 prosent i 2024. Dette er lavt sammenlignet med de fleste andre reiselivsdestinasjoner, selv om andelen har vært økende det siste tiåret. Med unntak av under pandemien, har den gjennomsnittlige utenlandsandelen på hotellene vært på 15 prosent siden 2016, noe som er svært lavt i forhold til andre reiselivsdestinasjoner. Nasjonalt er den totale utenlandsandelen på hoteller 29 prosent.

Utenlandske turister sto for 24 prosent av alle campingovernattinger i Telemark i 2024, som tilsvarer totalt 150 000 overnattinger. Til sammenligning utgjør utenlandsandelen av campingovernattinger nasjonalt 34 prosent.

Telemark, som andre destinasjoner, opplevde et kraftig fall i utenlandsandel for både camping og hotellovernattinger under pandemien.

Antall utenlandske hotell og campingovernattinger (til venstre) og utenlandsandelen for overnattinger på hotell og camping (til høyre), for Telemark. Kilde: SSB

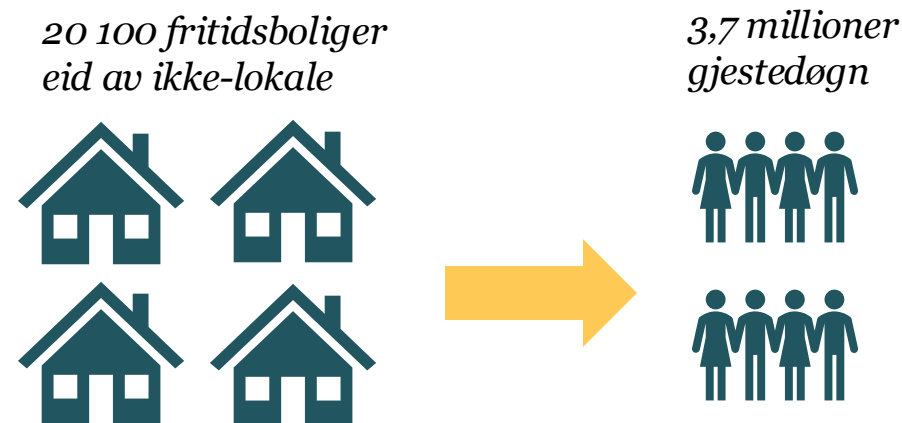

Fritidsboliger: Telemarks viktigste kilde til gjestedøgn har hatt 10 prosent vekst siden 2014

Som tidligere beskrevet er det fritidsboligturister som står for majoriteten av gjestedøgnene i Telemark, med 3,7 millioner gjestedøgn i 2024. Totalt har det vært en vekst i gjestedøgn på 10 prosent siden 2016, med en årlig gjennomsnittlig vekst på om lag 1,2 prosent. Veksten vært jevn og positiv gjennom hele perioden, men ser ut til å ha flatet noe ut fra 2023 til 2024.

Totalt var det 33 000 fritidsboliger i Telemark i 2024. Av disse var det 20 100 fritidsboliger som var eid av ikke-lokale, det vil si at fritidsboligene var eid av personer som ikke bor i Telemark. Vi anslår at det var totalt 3,7 millioner gjestedøgn på disse fritidsboligene i 2024, for tilreisende. Her er det imidlertid viktig å merke seg at vi i denne analysen kun ser på gjestedøgnstallene som kommer fra tilreisende som er bosatt utenfor regionen. De som bor i Telemark og som har fritidsbolig der, er med andre ikke regnet med. Grunnen er at en betydelig del av forbruket til lokale fritidsboligeiere uansett ville ha funnet sted i regionen, uavhengig av om de oppholdt seg på fritidsboligen eller ikke.

Antall fritidsboliger og gjestedøgn i 2024 i Telemark. Kilde: SSB og Menon

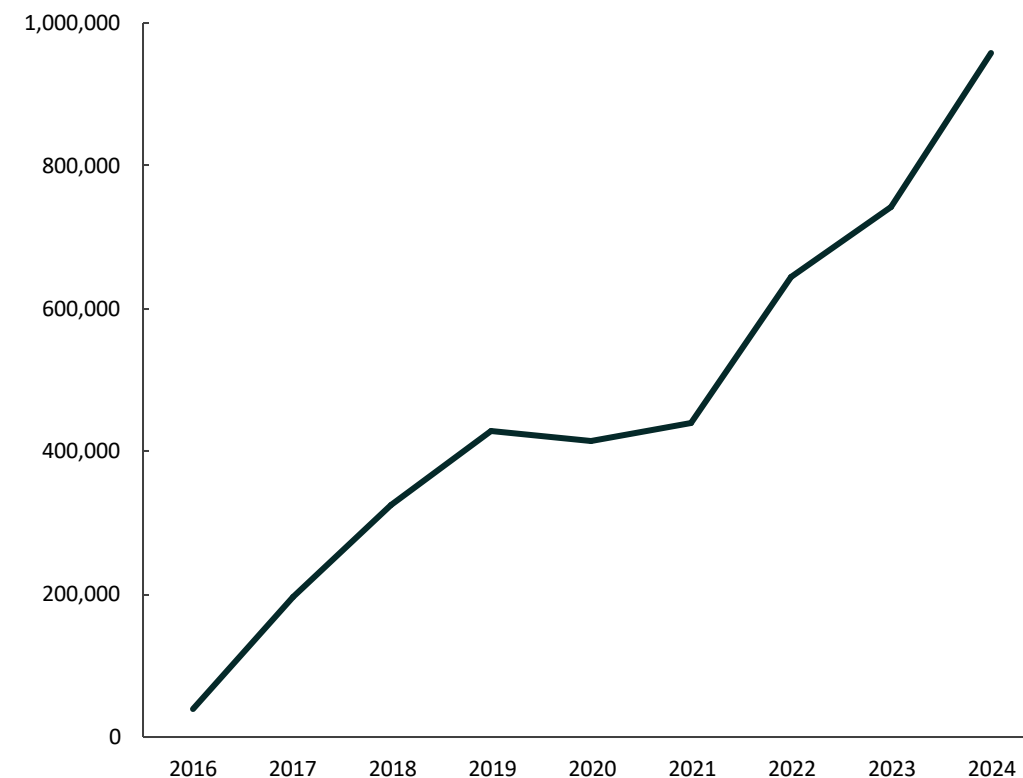
Airbnb: Stor vekst i antall gjestedøgn siden 2016, særlig i etterkant av pandemien

Overnatting på Airbnb har blitt stadig mer populært på landsbasis, og stadig flere stiller boligene sine til disposisjon.¹ Utviklingen kan delvis forklares med en generell trend mot mer autentiske og lokale reiseopplevelser. I tillegg tilbyr Airbnb en høyere grad av fleksibilitet sammenlignet med tradisjonelle overnattingssteder. Samtidig kan det være økonomisk gunstig å leie ut fritidsboligen sin.

Samtidig som Airbnb stadig blir mer populært, og er et godt overnattingsalternativ for mange, kan utleien være med på å skape utfordringer i enkelte områder. Sentralt her er utfordringen knyttet til å koordinere helhetlige opplevelser og strategier for destinasjonene, ettersom Airbnb ikke er en del av den tradisjonelle bransjen.

I 2024 beregner vi at det var om lag 960 000 gjestedøgn på Airbnb i Telemark.² Tilsvarende var det om lag 40 000 gjestedøgn på Airbnb i regionen i 2016. Den relative veksten er vesentlig høyere enn det man har sett på andre reiselivsdestinasjoner, men dette har sammenheng med at antall gjestedøgn i Telemark var svært lavt i 2016. Den absolutte veksten har imidlertid også vært høyere i Telemark enn andre steder. Under pandemien ble gjestedøgnene noe redusert, men det har vært sterk vekst både før og etter.

Utvikling i gjestedøgn på Airbnb på Telemark. Kilde: AirDNA

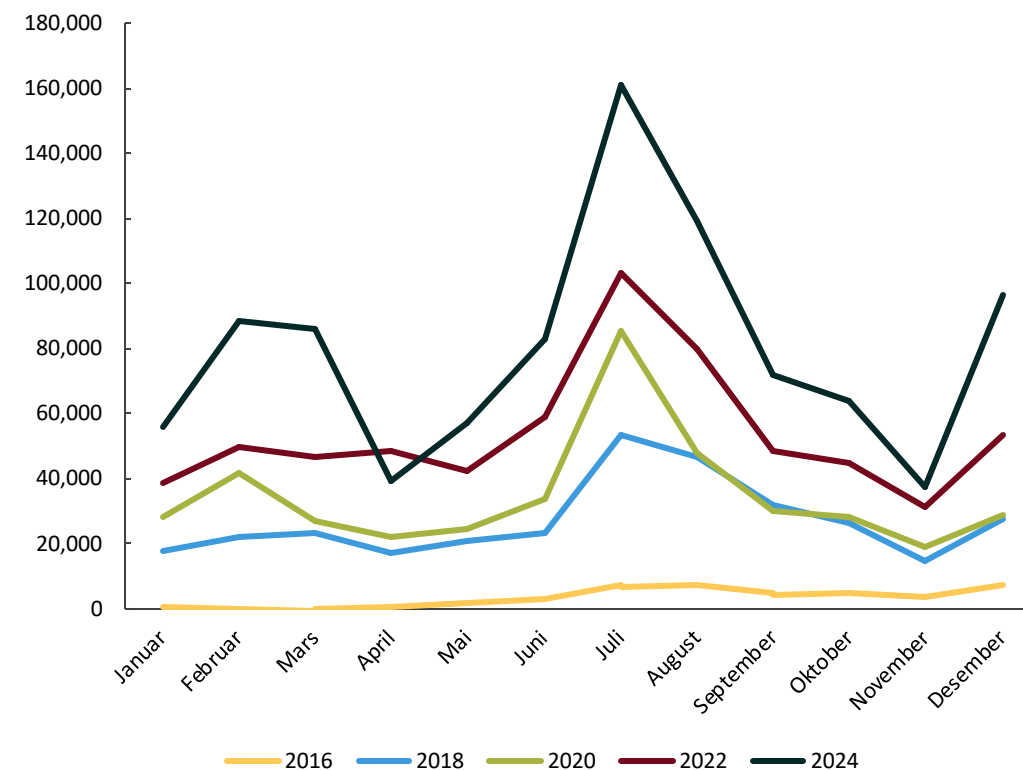

Airbnb: Det er flest Airbnb-overnattinger i sommerhalvåret, men med trend mot at flere kommer i vintermånedene

Flest Airbnb-gjester kommer i sommerhalvåret, spesielt i juni, juli og august. Det har vært noen små endring i Airbnbs sesongprofil i Telemark de siste årene, men vi finner likevel at det i større grad er snakk om en nivåforskyvning enn en strukturell endring i sesongprofil over tid. Endringene som imidlertid er verdt å nevne er at det er en trend mot at flere kommer i vintermånedene. Andelen gjestedøgn i sommermånedene har vært synkende fra 71 prosent i 2016, til 61 prosent i 2019, 59 prosent i 2022 og 58 prosent i 2024. Andelen som kommer i juli er imidlertid konstant, på rundt 17 prosent. Forskyvningen mot vinterhalvåret kommer av at stadig flere kommer i desember, februar og mars, slik som figuren til høyre viser.

Den begrensede utjevningen av sesongprofilen, til tross for stor vekst i gjestedøgn, tyder på at Airbnb ennå ikke har nådd sin kapasitetsgrense om sommeren. Juli, måneden med flest gjestedøgn, økte med 36 prosent fra 2023 til 2024 – en vekst som sannsynligvis ble mulig gjennom flere tilgjengelige utleieobjekter på Airbnb.

Utvikling i sesongprofil for Airbnb-gjestedøgn for 2016, 2018, 2020, 2022 og 2024 på Telemark.
Kilde: AirDNA

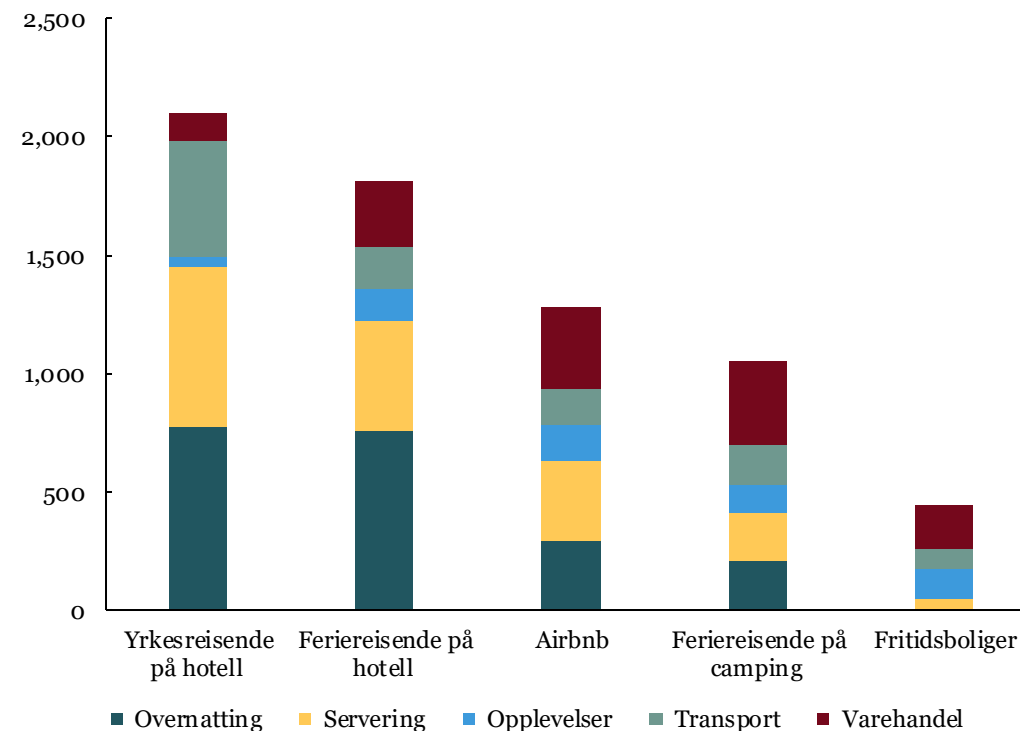

Døgnforbruk: Hotellgjestene har det høyeste døgnforbruket i regionen

Innovasjon Norges Turistundersøkelse ligger til grunn for beregningene av forbruk i denne analysen. Her har et stort antall reisende på forskjellige destinasjoner blitt intervjuet om blant annet hvor mye penger de har brukt på reisen. Innovasjon Norge innhenter forbruksdata til Turistundersøkelsen fra et bredt spekter av attraksjoner, overnattingssteder, flyplasser, havner og liknende. Vi tar utgangspunkt i Innovasjon Norges turistundersøkelse fra 2019 og benytter disse til å estimere døgnforbruket i 2023, hvor tallene har blitt inflasjonsjustert og harmonisert med SSBs satellittregnskap, samt SSBs overnattingsstatistikk og Menons regnskapsdatabase.¹ Det er viktig å påpeke at det foreligger usikkerhet i beregningen av forbrukstall. Dataene er basert på selvrapportert forbruk, noe som kan være en feilkilde i seg selv. I tillegg er det en utfordring å vurdere om de innhentede dataene er representative for de reisende i den enkelte region/destinasjon.

Figuren til høyre viser gjennomsnittlig estimert døgnforbruk i Telemark for ulike segmenter. Vi finner at yrkesreisende på hotell har det høyeste forbruket, med 2 140 kroner per døgn. På den annen side har fritidsboligturistene det laveste døgnforbruket, med 490 kroner. Dette skyldes blant annet at de ikke har forbruk knyttet til overnatting. Feriereisende på hotell har det neste høyeste forbruket, etterfulgt av Airbnb. Airbnb-turister er nokså like feriereisende på hotell, men lavere forbruk til overnatting. Samtidig har disse i større grad tilgang på kjøkken. Vi beregner derfor disse til ha noe lavere forbruk knyttet til servering.

Gjennomsnittlig døgnforbruk blant turistgrupper fordelt på forbrukskategorier i 2023 i Telemark. Kilder: Innovasjon Norges Turistundersøkelse og TØI; SSBs overnattingsstatistikk og satellittregnskap; Menons regnskapsdatabase.

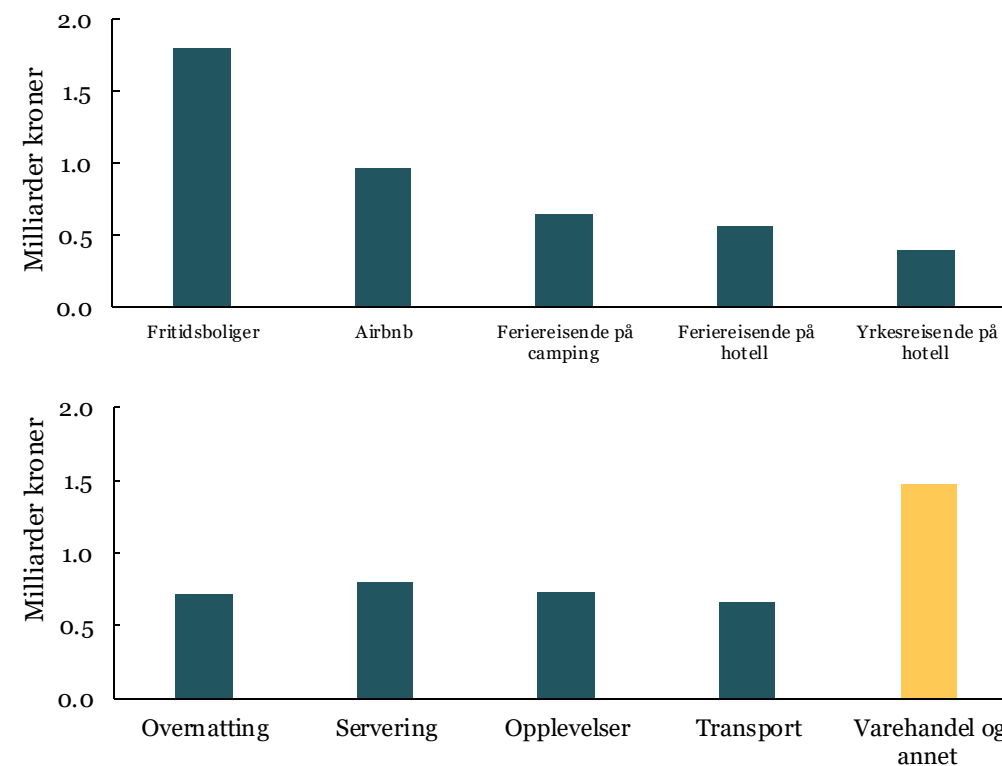
Fritidsboliger og Airbnb står for det meste av de tilreisendes forbruk – som i stor grad går til butikkhandel

Totalt står de tilreisende til Telemark for nesten 4,4 milliarder kroner i forbruk, hvorav fritidsboligturistene genererer mest med 1,8 milliarder kroner. Fritidsboligturistene har et lavt døgnforbruk, men utgjør mest av det totale forbruket ettersom antall gjestedøgn er høyt. Airbnb står nesten for 1 milliard i forbruk, mens feriereisende på hotell og campingturister samlet står for 1,2 milliarder kroner, tilsvarende 28 prosent av forbruket.

Den nederste figuren viser i hvilke bransjer forbruket finner sted. Reiselivsbransjene mottar 66 prosent av forbruket, mens resten tilfaller varehandel og annet. Reiselivsbransjene mottar alle mellom 650 og 800 millioner kroner.

I tillegg til å bruke penger i de klassiske reiselivsbransjene, brukte tilreisende 1,5 milliarder kroner i andre deler av regionens næringsliv. Det meste av forbruket går til varehandelen som har en beregnet omsetning på 1,3 milliarder fra de tilreisende. Særlig tilreisende som bor på fritidsboliger har et relativt høyt forbruk på varehandelen.

De tilreisendes forbruk fordelt på segment (øverst) og de tilreisendes forbruk fordelt på bransje (nederst) i 2023 i Telemark. Kilde: Menon Economics

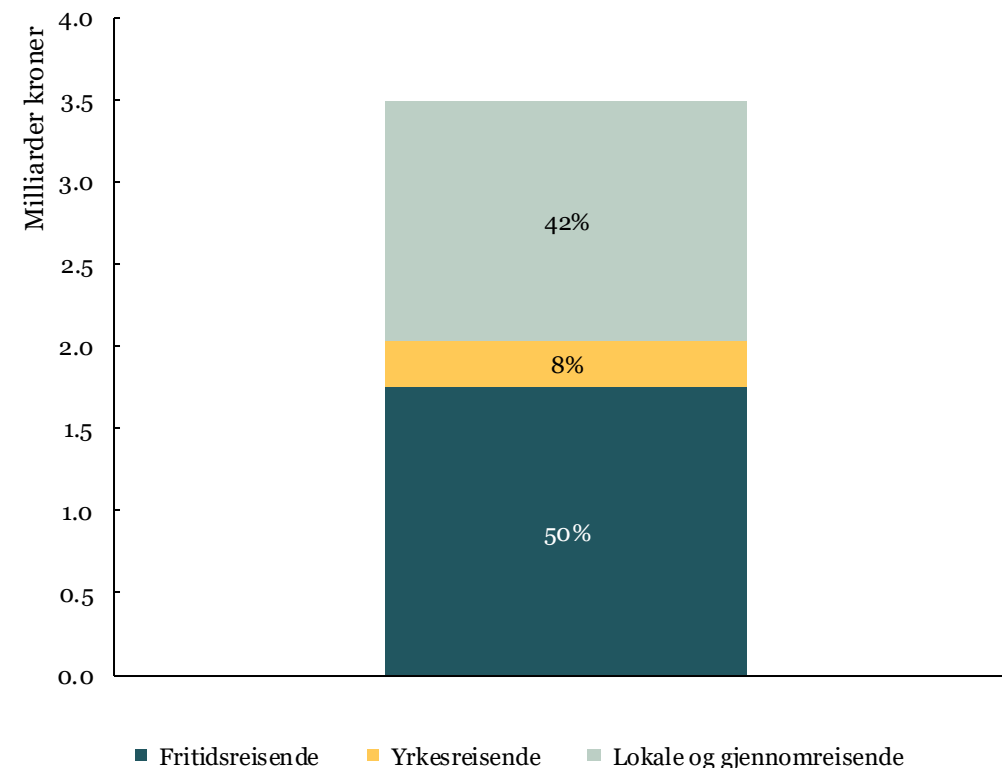
Fritidsreisende står for halvparten av inntektene til innholdsbransjene i Telemark (overnatting, servering og opplevelser)

Innholdsbransjene består av overnatting, servering og opplevelser. Ved å sammenligne den beregnede omsetningen fra tilreisende i innholdsbransjene med den totale omsetningen kan de tilreisendes betydning for reiselivet i regionen belyses. Dette illustreres i figuren til høyre. Det er viktig å understreke at omsetningstallene kun inkluderer de kommersielle innholdsbransjene. For eksempel er privatpersoners inntekter fra Airbnb ikke inkludert i omsetningstallene.

På forrige side har vi beregnet at de tilreisende la igjen om lag 2 milliarder kroner i innholdsbransjene i Telemark i 2023. Totalt sett omsatte innholdsbransjene for 3,5 milliarder kroner samme år. Det betyr at tilreisende stod for 58 prosent av omsetningen i innholdsbransjene i 2023, mens det resterende er kjøp av lokale og gjennomreisende.

Slik figuren til høyre illustrerer utgjorde fritidsreisende og yrkesreisende henholdsvis 50 og 8 prosent av omsetningen i innholdsbransjene. De resterende 42 prosentene av omsetningen i disse bransjene kan derfor knyttes til forbruket til lokalbefolkningen, samt dagsbesøkende og gjester som benytter andre ikke-kommersielle overnattingsformer enn de vi har data på, for eksempel overnatting hos familie og venner.

Omsetningen i reiselivets innholdsbransjer Telemark fordelt på fritidsreisende, yrkesreisende, samt på lokalbefolkning og gjennomreisende. Kilde: Menon Economics

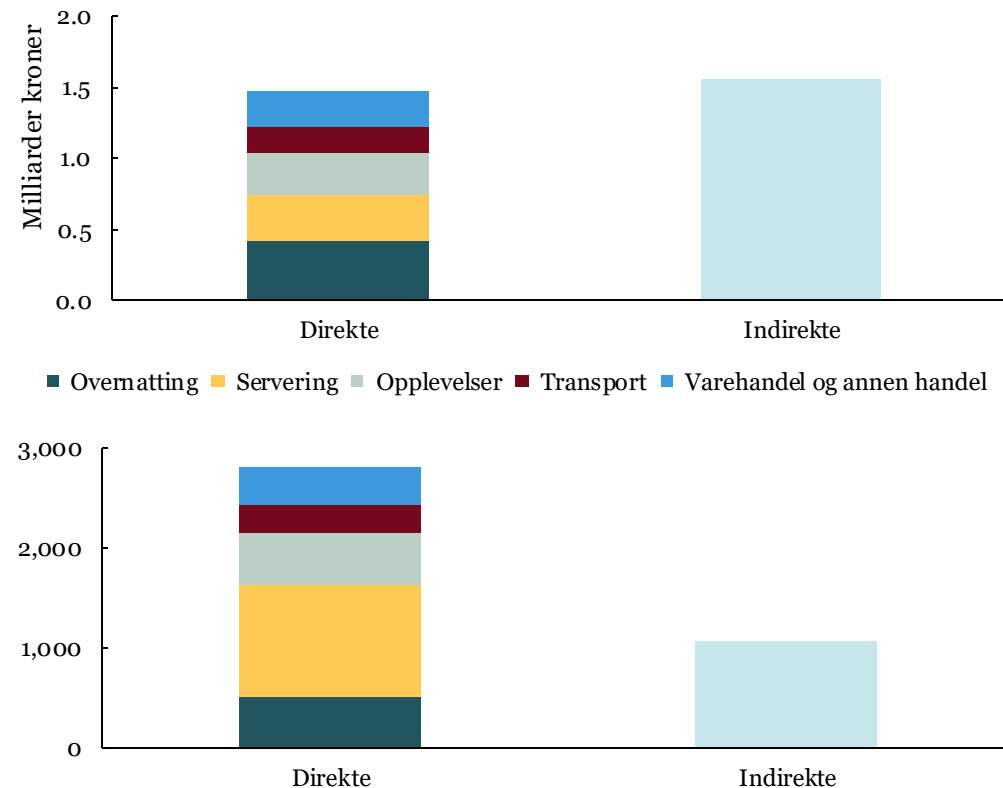

Tilreisende genererer mer enn 3 milliarder kroner i verdiskaping og mer enn 2 800 arbeidsplasser

Basert på det estimerte forbruket fra de tilreisende¹ beregnes ringvirkningseffekter. Beregningene viser at forbruket la grunnlaget for 1,5 milliard kroner i direkte verdiskaping og 2 800 direkte sysselsatte. Det betyr at disse verdiene ble generert direkte i bedriftene de tilreisende handlet i. Alle denne verdiskapingen og sysselsettingen fant derfor sted i Telemark.

Videre er det beregnet 1,6 milliarder kroner i indirekte verdiskaping og 1 100 personer indirekte sysselsatt. De indirekte effektene viser til økonomiske verdier som finner sted lenger ned i verdikjeden gjennom at bedriftene kjøper varer og tjenester fra underleverandører. Dersom en tilreisende kjøper et måltid på restaurant, vil den generere verdi både hos restauranten (direkte effekter), men også hos restaurantens underleverandører som leverer ingredienser til måltidet (indirekte effekter). I motsetning til de direkte effektene, finner de indirekte effektene sted i hele landet, og en forholdsvis liten del tilfaller regionen.

Direkte og indirekte verdiskapingseffekter fra tilreisendes forbruk (i millioner kroner) (øverst) og sysselsettingseffekter (nederst) i 2023 i Telemark. Kilde: Menon Economics

Sammendrag og introduksjon

Markedsperspektivet – tilreisende i Telemark

Næringsperspektivet – reiselivet i Telemark

Vedlegg

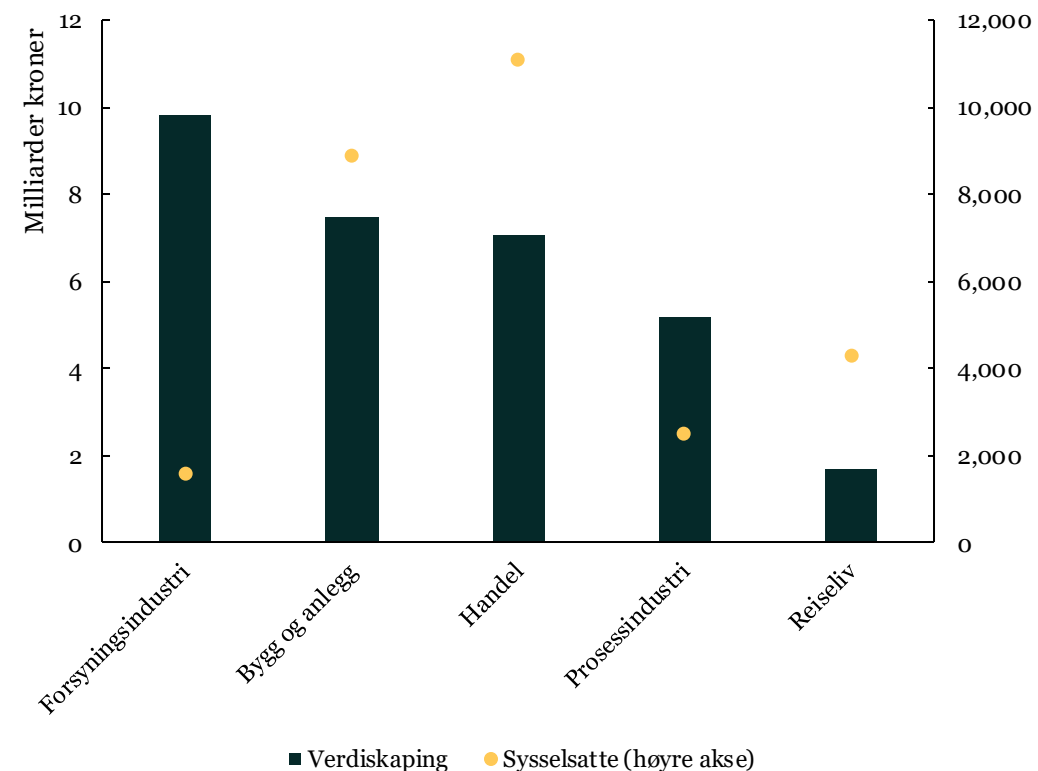
Reiselivsnæringen står for tre prosent av verdiskapingen i regionen og sysselsetter åtte prosent av arbeidsstyrken

Reiselivsnæringen i Telemark hadde en samlet verdiskaping på 1,7 milliarder kroner i 2023. Dette utgjør kun om lag tre prosent av næringslivets samlede verdiskaping i regionen, og gjør reiselivsnæringen til den niende mest verdiskapende næringen i Telemark.

Til sammenligning hadde de mest verdiskapende næringene i forsyningsindustrien, bygg og anlegg og handel, verdiskaping på henholdsvis 9,8, 7,5 og 7 milliarder kroner samme år. Reiselivsnæringen står imidlertid for en noe høyere andel av sysselsettingen i regionen, med åtte prosent. Totalt sysselsatte reiselivsnæringen 4 300 personer i 2023.

At reiselivsnæringen sysselsetter en stor del av arbeidsstyrken i forhold til verdiskapingen som genereres forteller at næringen er svært arbeidskraftintensiv, og har lav produktivitet. Dette er ikke særegent for regionen, men heller et karaktertrekk ved reiselivsnæringen generelt. En av forklaringene er at næringen har en høy andel deltids- og sesongansatte, noe som medfører det at antall årsverk per sysselsatt er lav. Det er også viktig å understreke at ettersom reiselivet har høy andel sesong- og deltidsansatte, så er verdiskaping per årsverk vesentlig høyere enn verdiskaping per sysselsatt.

Verdiskaping og sysselsetting for de fire største næringene og reiselivsnæringen i Telemark i 2023. Kilde: Menon Economics

Reiselivet i regionen har hatt en omsetningsvekst på 45 prosent siden 2014, og veksten er forventet å fortsette mot 2030

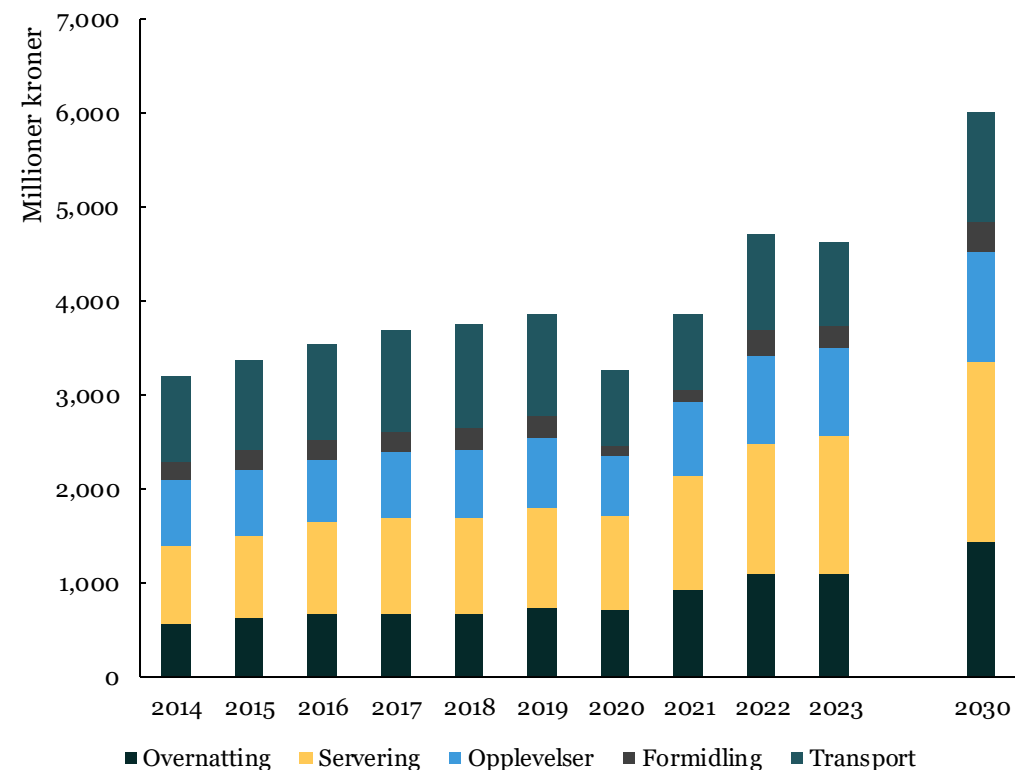
I 2023 var omsetningen i reiselivet i Telemark 4,6 milliarder kroner. Dette representerer en økning på 45 prosent sammenlignet med 2014, som tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 4,2 prosent. Omsetningen har hatt en relativt jevn vekst siden 2014, med unntak av 2020 da pandemien påvirket næringen, og i 2023 da omsetningen falt fra året før. Fra 2019 til 2020 falt omsetningen med 16 prosent som følge av lavere aktivitet under pandemien.

Fra 2014 til 2023 har veksten vært lavere i Telemark enn i andre sammenlignbare destinasjoner, som for eksempel Hallingdal med 57 prosent og Sørlandskysten med 91 prosent.

Overnatting og servering er bransjene med klart størst vekst siden 2014, med henholdsvis 93 og 79 prosent. Opplevelser og transport har vokst med 34 og 24 prosent, mens transport er den eneste bransjen som har hatt negativ utvikling i omsetning, med minus 3 prosent.

Våre prognoser indikerer at veksten vil fortsette, og at reiselivet i Telemark vil omsette for 6 milliarder kroner i 2030. Vekstprognosene fra 2023 til 2030 er på 30 prosent, noe som er omtrent det samme som landsgjennomsnittet for reiseliv. Den gjennomsnittlige årlige veksten fra 2023 til 2030 er spådd til å være litt under fire prosent, noe som er lavere enn det den har vært siden 2014.

Historisk utvikling i omsetning og prognoser for 2030 i Telemark. Historiske tall i løpende kroner, 2030-prognosen er i faste 2023-kroner. Kilde: Menon Economics

Innholdsbransjene dominerer reiselivet i Telemark, og servering er aller størst

Det er fem bransjer som utgjør det vi vanligvis definerer som reiselivsnæringen; overnatting, servering, opplevelser, transport og formidling. Reiselivsnæringen kan også deles inn i innholds- og tilgjengelighetsbransjer. Innholdsbransjene handler om å skape et godt reiselivsprodukt lokalt, mens tilgjengelighetsbransjene legger til rette for å frakte turistene dit de skal, og organisere tilbud.

I Telemark genererte reiselivet i 2023 totalt en verdiskaping på 1,7 milliarder kroner, med en sysselsetting på 4 300 personer. Figuren til høyre viser hvordan verdiene fordeles seg utover bransjene. Innholdsbransjene har en samlet verdiskaping på omtrent 1,4 milliarder kroner, mens tilgjengelighetsbransjene står 300 millioner kroner.

I Telemarks reiseliv er serveringsbransjen spesielt stor, både med tanke på verdiskaping og sysselsetting. De største aktørene innen servering er Mathuset Skien, Mc Donalds, Villa Mat, Restaurant Sjøløftet og Skien Sportsbar.

Overnatting - består av hoteller, pensjonater, moteller, hytter, campingplasser, vandrerhjem, ferieleiligheter, turisthytter og annen overnatting.

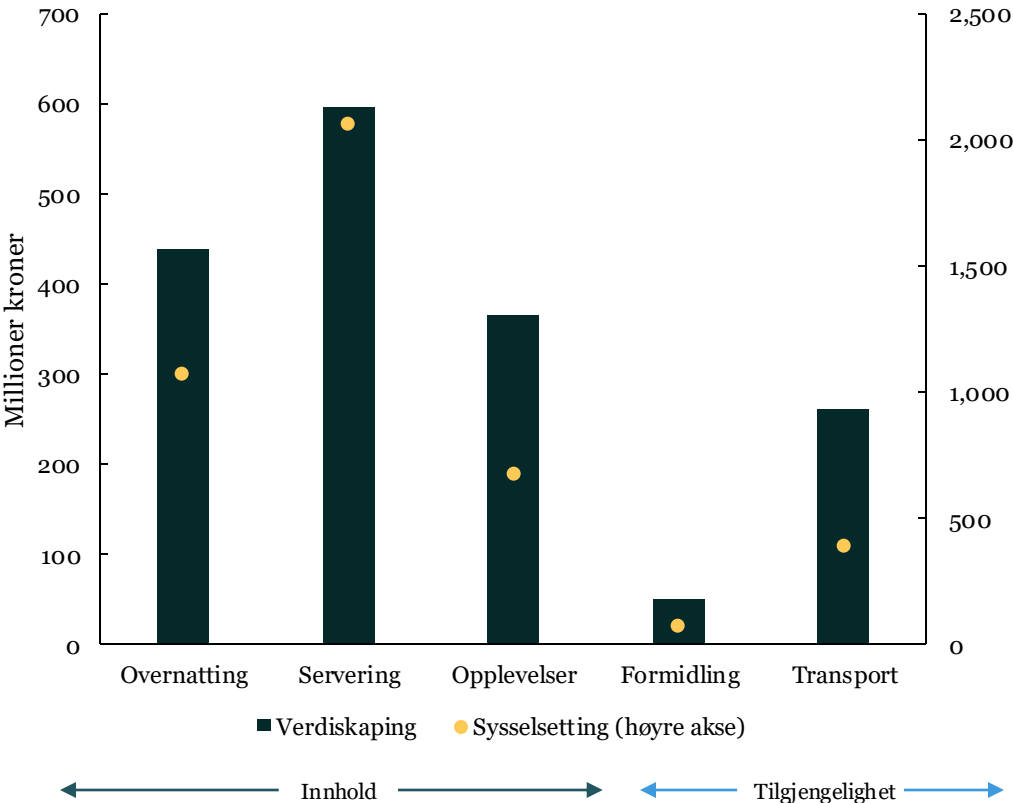
Servering - omfatter typisk restauranter, kafeer, gatekjøkken og drift av barer og puber.

Opplevelser - inneholder de fleste aktiviteter som man kan tenke seg en turist kan benytte når denne er på reise. Dette er opplevelsesaktiviteter, fornøynelses- og temparker, alle typer museer og historiske bygninger og severdigheter, botaniske og zoologiske hager, taubaner og skiheiser.

Formidling - består av aktører som reisebyråer, turistkontorer, reisearrangørvirksomhet, guider og reiseledere.

Transport - omfatter bedrifter som frakter passasjerer med jernbane, kysttrafikk med passasjerer, innenlandske kyststruter med passasjerer og turbiltransport.

Verdiskaping og sysselsetting per bransje i Telemark i 2023. Kilde: Menon Economics

Sammenlignet med nasjonalt nivå har Telemark en mindre andel verdiskaping fra transport, mens overnatting, servering og opplevelser utgjør en større del av reiselivsnæringen

Samlet genererer innholdsbransjene 82 prosent av reiselivets verdiskaping i Telemark. Servering er den største bransjen, og utgjør 35 prosent av verdiskapingen i reiselivsnæringen. Videre utgjør overnatting og opplevelser henholdsvis 26 og 21 prosent, mens tilgjengelighetsbransjene transport og formidling utgjør 15 og 3 prosent.

I Telemark har både overnatting, servering og opplevelser en større andel av reiselivets totale verdiskaping sammenlignet med nasjonalt. Dette henger sammen med at transportnæringen i Telemark er vesentlig mindre i regionen enn nasjonalt. Vy er den eneste ordentlig store transportaktøren i Telemark, med 107 millioner i verdiskaping i 2023. Resten av transportbransjen består av mindre selskaper som drifter ferger, taxier og lokale busser, der ingen enkeltelskaper har mer enn 21 millioner i verdiskaping. Når transport utgjør en mindre del av totalen, blir andelen som tilskrives de andre delene av reiselivsnæringen automatisk høyere.

Andelen av verdiskaping som reiselivsbransjene utgjør av reiselivet i Telemark og nasjonalt i 2023. Kilde: Menon Economics

Selv om Skien, Porsgrunn og Kragerø står for over halvparten av verdiskapingen, er reiselivet jevnere fordelt i Telemark enn i mange andre regioner

Kartet til høyre viser hvordan verdiskapingen fra reiselivsnæringen fordeler seg på de ulike kommunene i Telemark. De tre kommunene Skien, Porsgrunn og Kragerø står til sammen for 55 prosent av Telemarks verdiskaping. Skien er størst med 30 prosent, mens Porsgrunn og Kragerø står for henholdsvis 15 og 10 prosent. Videre har Tinn, Midt-Telemark og Bamble også betydelig verdiskaping fra reiselivsnæringen, med henholdsvis 9, 8 og 6 prosent.

Verdiskapingen i Telemark sprer seg utover de ulike kommunene i større grad enn i mange andre reiselivsdestinasjoner. Dette har med å gjøre at Telemark ikke har én dominerende turistmagnet, men heller et mangfold av mindre og mellomstore attraksjoner og destinasjoner spredt over hele fylket. Regionen tilbyr et bredt spekter av opplevelser – fra kystbasert turisme i sør, til naturopplevelser og fjellaktiviteter i indre og nordlige deler av fylket. Denne desentraliseringen kan sees som en styrke, da den gjør regionen mindre sårbar for sesongvariasjoner og endringer i etterspørsel knyttet til enkeltattraksjoner.

Verdiskaping for reiselivsnæringen i de ulike kommunene i Telemark i 2023. Mørkere blåfarge indikerer høyere verdiskaping fra reiselivsnæringen. Kilde: Menon Economics

Samtlige reiselivsbransjer har hatt positiv relativ vekst siden 2014, med unntak av transport. Overnatting har økt mest

Reiselivsnæringen i Telemark har hatt en samlet verdiskapingsvekst 47 prosent fra 2014 til 2023. I det følgende ser vi på hvordan den relative utviklingen har vært per reiselivsbransje:

Overnatting har hatt den største veksten i verdiskaping siden 2014 med 75 prosent vekst i perioden. De mest verdiskapende overnattingsselskapene er i hovedsak hoteller som er spredt ut over hele Telemark. Som Kragerø Resort, Gausta Ski og Resort, Quality Skjærgården og badepark, Straand hotel, Gondolin Hotels og Resorts og mange flere.

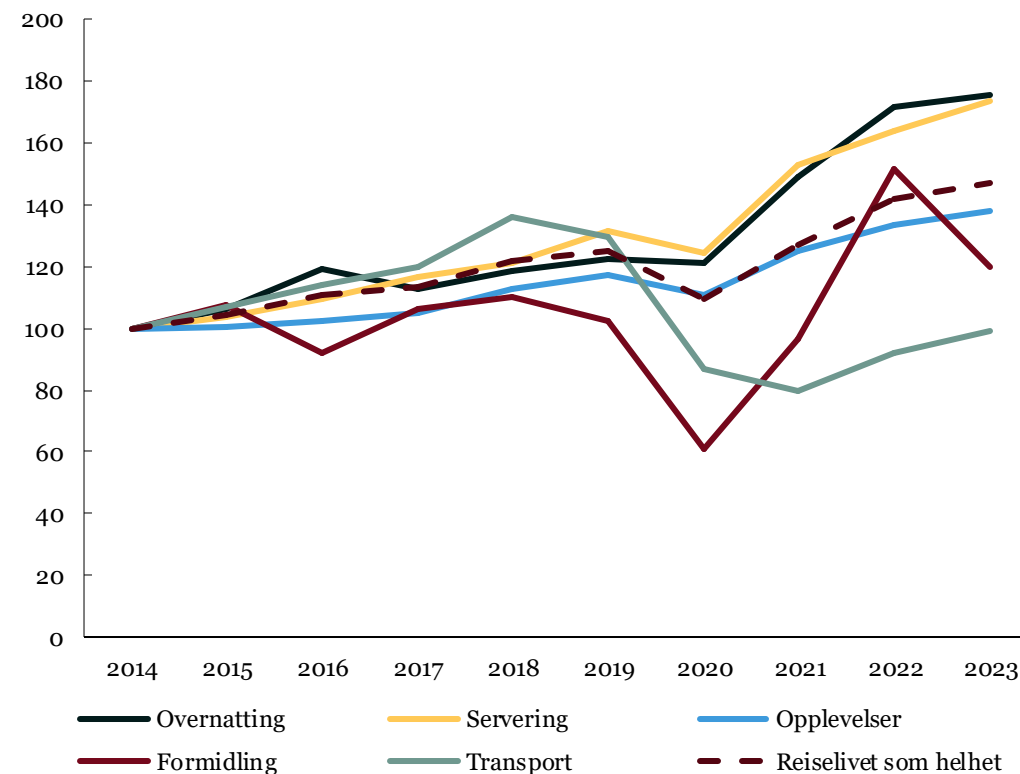
Servering har hatt en økning på 73 prosent i perioden. Innen servering er det et spredt utvalg av lokale restauranter og spisesteder som står for den samlede verdiskapingen i bransjen.

Opplevelser har hatt vekst på 38 prosent. De mest verdiskapende opplevelsesaktørene i 2023 var Gautefall Skisenter som er Telemarks største skisenter og Ibsenhuset som er et kulturhus i Skien. Andre aktører som Gaustadbanen og Stiftinga Vest-Telemark museum er sentrale for verdiskapingen til opplevelsesbransjen i Telemark.

Formidling har hatt den mest volatile utviklingen i verdiskaping og var ned 61 prosent under pandemien (2020) relativt til 2014-nivå, men er 20 prosent høyre i 2023.

Transport har tilnærmet lik verdiskaping i dag som i 2014. Før pandemien var det imidlertid transportbransjen som hadde størst vekst. Men bransjen hadde også en av de største fallene under pandemien. Vy er registrert i Skien, noe som gjør at de står for en stor del av verdiskapingen innen bransjen. Ellers er Kragerø fjordbåtselskap og Brevik fergeselskap viktige aktører innen transport, i tillegg til buss- og taxiselskaper.

Indeksert utvikling i verdiskaping per reiselivsbransje på Telemark. Referanseåret 2014=100.
Kilde: Menon Economics

Etter pandemien har det vært større variasjon i lønnsomheten mellom bransjen og over tid

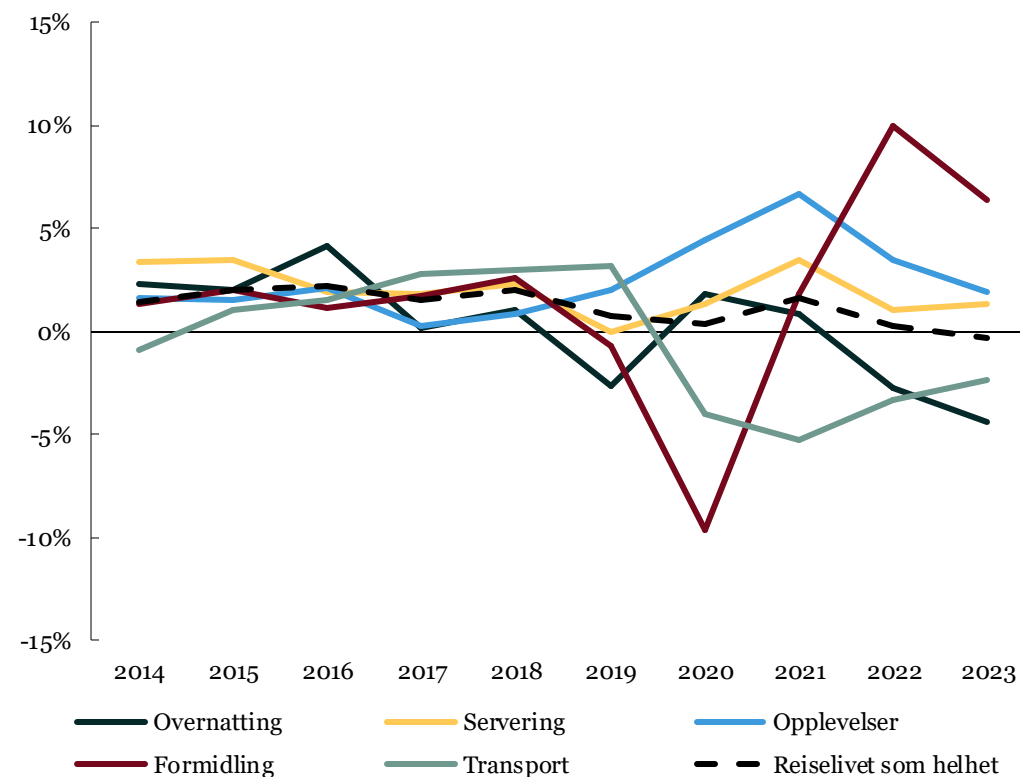
For å måle lønnsomheten i næringslivet benyttes ofte driftsmarginen. Driftsmarginen viser hvor stor andel av inntektene som blir igjen etter at driftskostnadene er trukket fra.

Generelt er reiselivsbransjen kjent for å ha lav driftsmargin. En av bransjens store utfordringer er den ujevne sesongstrukturen. Store deler av næringen har høy aktivitet i noen hektiske sommermånedene, mens det er betydelig mindre besøk resten av året. For mange bedrifter resulterer dette i drift med tap i visse perioder av året.

Før pandemien har driftsmarginen for reiselivsbransjen som helhet i Telemark ligget rundt 1-2 prosent. Pandemien førte til en nedgang i lønnsomheten, særlig for bransjer som formidling og transport, mens de øvrige bransjene i mindre grad opplevde lønnsomhetsnedgang i denne perioden. Etter pandemien har det vært større variasjon i lønnsomheten mellom bransjen og over tid. Det har også vært en tendens med fallende lønnsomhet for næringen som helhet i Telemark etter 2021. I 2023 hadde næringen som helhet en driftsmargin på rett under null. Det er særlig utviklingen i overnattings- og opplevelsesbransjen som har bidratt til nedgangen siden 2021.

Ettersom overnatting og servering er Telemarks største reiselivsbransjer, er det disse som påvirker lønnsomheten til bransjen som helhet mest. Det at formidling, som kun står for en liten del av bransjen, har økt betydelig fra 2020 til 2023, påvirker ikke den totale lønnsomheten i like stor grad.

Utvikling i lønnsomhet per reiselivsbransje og reiselivet som helhet i Telemark mellom 2014 og 2023. Kilde: Menon Economics

Reiselivsbedriftene genererer 515 millioner kroner i skatteinntekter

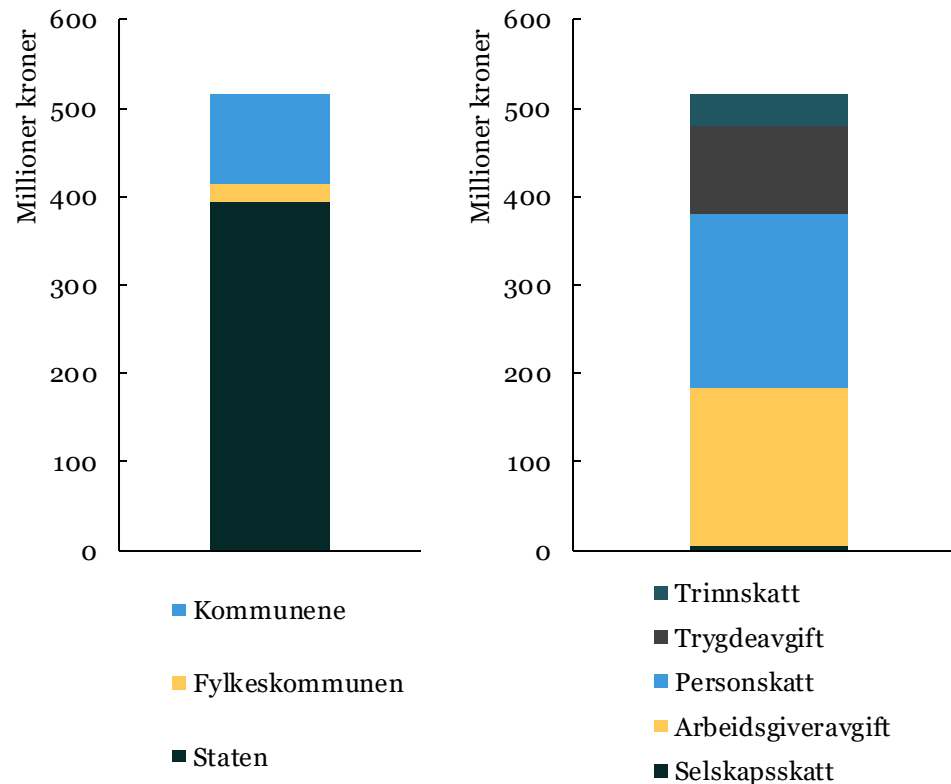
All økonomisk aktivitet bidrar til skatteinntekter. Skatteinntektene legger grunnlag for velferdsproduksjon i både stat, fylke og kommune. Dette er også tilfelle for reiselivsnæringen i Telemark fylke. Basert på tilgjengelig regnskapsinformasjon og sysselsettingsstatistikk beregner vi at reiselivsbedriftene bidro med om lag 515 millioner kroner i samlede skatteinntekter i 2023. Denne skatteeffekten inkluderer både skatt på overskudd i selskapene og skatt på lønninger.

Som vist i figurene til høyre fordeler skatteinntektene seg både på ulike mottakere. Disse mottakerne er kommunene, fylkeskommunen og staten. Som vist av figuren til høyre tilfaller om lag 400 millioner kroner av de samlede skatteinntektene staten direkte. Videre finner vi at om lag 21 millioner kroner tilfalt fylkeskommunen, og om lag 100 millioner kroner tilfalt de ulike kommunene i Telemark fylke.

Skatteinntektene fra reiselivsnæringen knytter seg seg til ulike typer skatt. Som figuren helt til høyre viser, var om lag 200 millioner kroner tilknyttet personskatt. Dette er skatt på arbeidsinntekt. Om lag 180 og 100 millioner kroner var tilknyttet henholdsvis arbeidsgiveravgift og trygdeavgift. Vi beregner at trinnskatten utgjorde om lag 35 millioner kroner. Skatt på selskapenes overskudd i 2023 utgjorde om lag 6 millioner kroner i 2023.

Trinnskatt, arbeidsgiveravgift, trygdeavgift og selskapsskatt tilfaller staten i sin helhet, mens personskatten fordeles mellom stat, fylke og kommunene. Samtidig som majoriteten av skatteinntektene tilfaller staten er det viktig å presisere at store deler av statsbudsjettet benyttes til å finansiere kommunene, som gjør at deler av disse midlene vil tilfalle fylket og kommunene indirekte.

Beregnete skatteinntekter som genereres av reiselivet i Telemark i 2023. Kilde: Menon Economics

Sammendrag og introduksjon

Markedsperspektivet – tilreisende i Telemark

Næringsperspektivet – reiselivet i Telemark

Vedlegg

Definisjon av sentrale begreper, estimeringsmetode, beskrivelse av ringvirkningsmodellen

Verdiskaping: Defineres som summen av lønnskostnader og bedriftens driftsresultat, korrigert for kapitalslit og nedskrivninger. Dette er også kjent som bruttoprodukt/BNP og er en av de mest sentrale samfunnsøkonomiske størrelsene, fordi det er den som legger grunnlag for velferd gjennom forbruk og skatter.

Sysselsetting: Viser til antallet heltids- og deltidsansatte. Det må ikke forveksles med antall årsverk som viser til antall heltidstillinger. Antallet sysselsatte er derfor større enn (eller lik) antall årsverk.

Driftsmargin: Viser forholdet mellom driftsresultatet og omsetning til en bedrift. Den gir en indikasjon på en bedrifts lønnsomhet. Driftsmarginen kan ses på som hvor mange kroner en bedrifter sitter igjen med for hver 100-lapp som omsettes. Driftsresultatet gir videre en indikasjon på hvor mye bedriften har til å dekke kapitalkostnader (før renter og skatt).

Cruiseturisme: Tidligere studier vi har gjennomført viser at om lag 90 prosent av passasjerer på cruiseskip velger å gå land ved anløp. I denne analysen legger vi også til grunn at 90 prosent av passasjerene går i land.

Gjestedøgn på Airbnb: Vi tar utgangspunkt i AirDNA sine data for antall reservasjonsdøgn per utleid enhet over tid. For å fange opp variasjonen i størrelsen på utleieenheter benytter vi informasjon om antall soverom per utleieenhet per døgn enheten er reservert (utleid). I Telemark var det i løpet av 2024 over 144 000 reservasjonsdøgn. Med dette som utgangspunkt beregner vi i snitt 6,6 personer per reservasjonsdøgn i Telemark.

Menons ringvirkningsmodell: Aktiviteten i ulike næringer er tett bundet sammen. Når etterspørselen øker i en næring, vil det forplante seg til andre deler av økonomien, gjennom næringenes vare- og tjenestekjøp hos sine leverandører. Dette er også tilfellet i reiselivsnæringen. Når turistene kjøper varer opplevelsespakker eller varer og tjenester vil det føre til økt sysselsetting hos bedriftene, i tillegg til sysselsetting hos deres leverandører igjen. Dette utgjør det vi kaller *ringvirkninger*.

Menon har utviklet en økonomisk beregningsmodell for reiseliv for å kunne estimere ringvirkninger av tilreisendes lokale forbruk. Vi legger de estimerte gjestedøgnene etter overnattingsform og segment til grunn for beregningene av økonomiske effekter. Estimaten på gjestedøgn er basert på data fra SSB, AirDNA og Kystdatahuset. Deretter benyttes informasjon om gjennomsnittlig døgnforbruk fra undersøkelser gjennomført av Innovasjon Norge og TØI. Resultatet fra denne øvelsen gir totalt forbruk (omsetning) i ulike vare- og tjenestekategorier, både innen bransjene i reiselivsnæringen og relaterte næringer som handelsnæringen. Forbruket omregnes deretter til direkte og indirekte ringvirkninger i form av verdiskaping og sysselsetting.

Gjestedøgn på fritidsboliger: Vi benytter informasjon om antall fritidsboliger i regionen fra SSB, kombinert med informasjon om eiernes bosted. Basert på tidligere studier tilknyttet denne tematikken legger vi til grunn et gjennomsnittlig antall gjestedøgn på 184 per fritidsbolig, eid av personer med bosted utenfor regionen.

Definisjon av sentrale begreper, estimeringsmetode, beskrivelse av ringvirkningsmodellen

Del 1 – Markedsperspektivet: Tilreisende til regionen

Markedsperspektivet handler om å identifisere kundene og deres forbruk fordelt på ulike vare- og tjenestetyper. Vi kartlegger antall tilreisende mennesker fordelt etter sesong, formål med reise, overnattingsmåte og nasjonalitet. Deretter multipliseres gjestedøgn med døgnforbruk på varer og tjenester. Dette gjelder overnatting, servering, opplevelser og transport, i tillegg til andre utgifter som handel.

Del 2 – Næringsperspektivet (bedriftsperspektivet)

Reiselivsnæringen består av bransjer som primært selger til mennesker på reiser. Næringen består av følgende bransjer: Overnatting, servering, opplevelser, transport og formidling.

Avgrensning innebærer at næringen ikke bare er en reiselivsnæring, men at næringen selger til flere markeder. Disse markedene knytter seg til de tilreisende, lokalbefolkningen og lokalt næringsliv.

Destinasjonsanalyse Telemark

